

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตร
ของเทศบาลตำบลแม่ใจ จังหวัดเชียงใหม่

FARMERS' PARTICIPATION IN AGRICULTURAL
EXTENSION TASKS OF MAEJO SUB-DISTRICT
MUNICIPALITY, CHIANGMAI

ชัยวุฒิ ถวาย

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ใจ

พ.ศ. 2551

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ใจ

ใบรับรองปัญหาพิเศษ
สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

ชื่อเรื่อง
การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตร
ของเทศบาลตำบลแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

FARMERS' PARTICIPATION IN AGRICULTURAL
EXTENSION TASKS OF MAEJO SUB-DISTRICT
MUNICIPALITY, CHIANGMAI

โดย
ชัยวุฒิ ถวาย

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.วิรัชศักดิ์ ปรกติ)

วันที่ ๒๐ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

กรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วราเอกศิริ)

วันที่ ๒๐ เดือน พ.ค. พ.ศ. ๒๕๕๖

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์กิตติพงษ์ โตธิกุล)

วันที่ ๒๐ เดือน พ.ค. พ.ศ. ๒๕๕๖

ประธานกรรมการประจำหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วราเอกศิริ)

วันที่ ๒๐ เดือน พ.ค. พ.ศ. ๒๕๕๖

สำนักงานบัณฑิตศึกษารับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

วันที่ ๒๗ เดือน พ.ค. พ.ศ. ๒๕๕๖

ชื่อเรื่อง	การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตร ของเทศบาลตำบลแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นายชัยวุฒิ ถวาย
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.วีรศักดิ์ ปรกติ

บทคัดย่อ

การศึกษาการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้ 1) ปัจจัยทางด้านบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่โจ้ 2) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้ และ 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการบริหารภารกิจส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้จากเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้ จำนวน 381 ราย ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูล และนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย โดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุโดยเฉลี่ย 43 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 8,866.79 บาท ประกอบอาชีพหลักทางการเกษตรด้วยการปลูกทำพืชไร่ มีอาชีพรองคือเป็นแรงงานรับจ้างทั่วไป มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวระหว่าง 3-5 คนโดยเป็นแรงงานทางการเกษตรจำนวน 2 คนต่อครอบครัว และส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มปุย

เกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้ ได้รับทราบข่าวสารของโครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตรมากที่สุด และเข้าร่วมโครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตรมากที่สุดเช่นกัน

สำหรับในภาพรวมการมีส่วนร่วมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางเกือบทั้งหมด เรียงตามลำดับดังนี้ การมีส่วนร่วมในระดับขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา การมีส่วนร่วมในระดับขั้นริเริ่ม การมีส่วนร่วมในระดับขั้นดำเนินการพัฒนา การมีส่วนร่วมในระดับขั้นประเมินผลการพัฒนา การมีส่วนร่วมในระดับขั้นประเมินสถานการณ์โครงการ ยกเว้นการมีส่วนร่วมในระดับขั้นการวางแผน ที่เกษตรกรมีส่วนร่วมน้อย

1. ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโดยรวมในระดับปานกลางโดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับมากในประเด็น การได้พูดคุยเรื่องความต้องการภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรภายในชุมชน

ของตนเอง นอกจากนั้นผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจในระดับปานกลางในประเด็น 1) ค้นหาความจำเป็นในการเข้าร่วมภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม 2) การได้เสนอปัญหา หรือข้อเสนอแนะด้วยวาจาเกี่ยวกับปัญหาภารกิจด้านส่งเสริมกิจกรรม 3) เขียนเสนอปัญหาหรือข้อเสนอแนะภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม 4) เสนอแนวทางการแก้ไขภารกิจด้านส่งเสริมกิจกรรมในหมู่บ้านชุมชน 5) ริเริ่มวางแผนโครงการภารกิจด้านส่งเสริมกิจกรรม 6) แสดงความคิดเห็นในการกำหนดนโยบาย เพื่อนำไปพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชนของตนเอง 7) พิจารณาแนวทางและความเป็นไปได้ในโครงการด้านการกิจกรรมของชุมชน และ 8) จัดเรียงลำดับความสำคัญก่อนหลังของโครงการ

2. ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมขึ้นวางแผนโดยรวมในระดับน้อย โดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับน้อยในประเด็น 1) จัดทำข้อมูลเกี่ยวกับภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม 2) การจัดขั้นตอนการวางแผนตามลำดับก่อนหลัง 3) จัดทำแผน/โครงการภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม 4) กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม และ 5) จัดเรียงลำดับความสำคัญก่อนหลังของโครงการ

3. ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมขึ้นดำเนินการพัฒนาโดยรวมในระดับปานกลาง โดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับปานกลางในประเด็น 1) ทำภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม 2) ประชาสัมพันธ์ภารกิจด้านส่งเสริมฯ กิจกรรม 3) ประสานงานในภารกิจด้านส่งเสริมฯ 4) ขอความช่วยเหลือจากภายนอก 5) สนับสนุนภารกิจด้านส่งเสริมฯ และ 6) บริหารภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม

4. ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมขึ้นประเมินสถานการณ์โดยรวมในระดับปานกลาง โดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับปานกลางในประเด็น 1) ประเมินการปฏิบัติการกิจฯ และ 2) การประเมินโครงการ

5. ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมขึ้นการรับผลประโยชน์โดยรวมในระดับปานกลาง โดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับปานกลางในประเด็น 1) ด้านวัตถุ และ 2) ด้านการพัฒนาจิตใจ

6. ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมขึ้นประเมินผลการพัฒนาโดยรวมในระดับปานกลาง โดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับปานกลางในประเด็น 1) เก็บรวบรวมข้อมูลภารกิจด้านส่งเสริมกิจกรรม 2) สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม 3) ค้นหาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม 4) รายงานประเมินผลการกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม 5) รายงานติดตามภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม 6) การประเมินความสำเร็จของภารกิจด้านส่งเสริมกิจกรรม และ 7) การประเมินความก้าวหน้าของภารกิจด้านส่งเสริมกิจกรรมความก้าวหน้าเป็นระยะๆ

Title	Farmers' Participation in Agricultural Extension Tasks of Maejo Sub-district Municipality, Chiangmai
Author	Mr. Chaiwut Thawai
Degree of	Master of Science in Agricultural Extension
Advisory Committee Chairperson	Dr. Weerasak Prokkati

ABSTRACT

The objectives of this study were to investigate the following: 1) factors on socio-economic characteristics of farmers in Maejo municipality area; 2) farmers' participation in agricultural extension tasks of Maejo municipality; and 3) problems encountered and suggestions of the farmers towards agricultural extension tasks of Maejo municipality. Respondents in this study consisted of 381 farmers obtained from multi-stage random sampling. A set of questionnaire was used as a tool for data collection. Obtained data were analyzed by using the Statistical package for finding mean, percentage and standard deviation.

Findings showed that more than one-half of the respondents were male, 43 years old on average, and elementary school graduates. They had an average monthly income of 8,866.79 baht. Their main agricultural occupation was cropping and their supplementary occupation was being hired workers. They had an average family members of 3-5 persons and 2 of them were family labourers. It was also found that most of the respondents were members of a fertilizer group. They perceived information on the agricultural material support project most and they also participated in the project most.

With regards to the farmers' participation, most of the respondents had a moderate level of participation in the followings: 1) obtaining benefits from development; 2) assessment of development; 3) initiation stage; 4) development implementation; and 5) assessment of project situations. However, it was that the respondents had a low level of participation in planning stage. The following were looked into details:

1. The respondents had a moderate level of participation in the initiation stage. They only had a high level of participation in the discussion on need for agricultural extension tasks within their community. The respondents had a moderate level of motivation in the

following aspects: 1) seeking for needs for participation in agricultural extension and development tasks; 2) problems encountered and suggestions orally about agricultural extension tasks; 3) proposing of problems encountered and suggestions in writing about agricultural extension and development tasks; 4) proposing guidelines for the improvement of agricultural extension tasks in the village and community; 5) planning a project agricultural extension tasks; 6) presenting opinions on the determination of a policy for the development of their respective villages and community; 7) taking consideration on guidelines and possibility on agricultural projects of the community; and 8) ranking the degree of importance of each project.

2. The respondents had a low level of participation in planning stage in all aspects as follows: 1) preparation of information about the tasks on agricultural extension and development; 2) arrangement of planning steps; 3) preparation of a plan/project on agricultural extension and development tasks; 4) determination of objectives of agricultural extension and development projects; and 5) ranking the degree of importance of the projects.

3. The respondents had a moderate level of participation in the development stage in almost all aspects as follows: 1) implementation on the tasks of agricultural extension and development; 2) doing public relations on the tasks of agricultural extension and development; 3) coordination on the tasks of agricultural extension and development; 4) asking for assistance from the external organizations; and 5) supporting the tasks of agricultural extension and development.

4. The respondents had a moderate level of participation in the situation assuagement stage in all aspects as follows: 1) task implementation assessment; and 2) project assessment.

5. The respondents had a moderate level of participation in the benefit sharing stage in all aspects as follows: 1) objects and 2) spiritual development.

6. The respondents had a moderate level of participation in the assessment of development in all aspects as follows: 1) collection of information on agricultural extension tasks; 2) making a tool for collecting information on agricultural extension and development tasks; 3) finding a tool for collecting information on agricultural extension and development; 4) reporting the outcome of task implementation; 5) reporting on the monitoring of the tasks of agricultural extension and development; 6) assessment of the success in the task of agricultural extension; and 7) continuously assessment of the progress of the tasks of agricultural extension.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการกีดกันส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ จังหวัดเชียงใหม่เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ดีโดยได้รับความร่วมมือ และช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ขอความกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.วีรศักดิ์ ปรกติ ประกรรมการที่ปรึกษา พร้อมด้วยรองศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วราเอกศิริ และ อาจารย์กิตติพงษ์ โตธิรกุล กรรมการที่ปรึกษา ได้กรุณาช่วย ให้ความรู้ คำแนะนำ เป็นอย่างดี และช่วยในการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ทำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อและคุณแม่ที่ให้อำนาจใจและให้โอกาสทางการศึกษา

ขอโน้มระลึกถึงผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่คอยให้กำลังใจสนับสนุนให้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจนจบความสำเร็จมุ่งหวัง

ชัยวุฒิ ถวาย

ตุลาคม 2551

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(6)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(12)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาการวิจัย	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง	6
การมีส่วนร่วมของประชาชน	6
ทฤษฎีการมีส่วนร่วม	9
บทบาทของกลุ่มในองค์กร	14
การถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรให้องค์กรปกครองท้องถิ่น	16
แนวทางการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามบันทึกข้อตกลง	17
โครงการส่งเสริมเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้	20
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
ภาคสรุป	26
กรอบแนวคิดในการวิจัย	27
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	28
สถานที่ดำเนินการวิจัย	28
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	28
เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล	31
การทดสอบเครื่องมือ	32

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
วิธีการรวบรวมข้อมูล	32
การวิเคราะห์ข้อมูล	33
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	34
ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล	34
การมีส่วนร่วมต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ	41
ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาล ตำบลแม่ใจ	61
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	63
สรุปผลการวิจัย	63
อภิปรายผลการวิจัย	66
ข้อเสนอแนะ	67
ข้อเสนอแนะจากการผลการศึกษา	67
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	68
บรรณานุกรม	69
ภาคผนวก	71
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	72
ภาคผนวก ข ประวัติผู้วิจัย	80

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนประชากรและตัวอย่างจากแต่ละหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้	30
2	จำนวน และร้อยละ ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามเพศ	35
3	จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามอายุ	35
4	จำนวน และร้อยละ ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระดับการศึกษา	36
5	จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรายได้ต่อเดือน	37
6	จำนวน และร้อยละ ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามผลผลิตหลักทางการเกษตร	38
7	จำนวน และร้อยละ ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามอาชีพเสริม	38
8	จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว	39
9	จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามจำนวนแรงงานทางการเกษตร	40
10	จำนวน และร้อยละ ของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรสังกัด	41
11	จำนวน และร้อยละ ของการได้รับทราบข่าวสารของโครงการทางการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล	42
12	จำนวน และร้อยละ ของการได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล	43
13	จำนวน และร้อยละ ของความต้องการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล	44
14	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมใน โครงการส่งเสริมการเกษตรในระดับขั้นริเริ่ม	46
15	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมใน โครงการส่งเสริมการเกษตรในระดับขั้นการวางแผน	49
16	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมใน โครงการส่งเสริมการเกษตรในระดับขั้นดำเนินการพัฒนา	51
17	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมใน โครงการส่งเสริมการเกษตรในระดับขั้นประเมินสถานการณ์โครงการ	54

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
18	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริม การเกษตรในระดับขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา	56
19	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริม การเกษตรในระดับขั้นประเมินผลการพัฒนา	58
20	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริม การเกษตรในภาพรวม	60

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

27

บทที่ 1

บทนำ

(INTRODUCTION)

เกษตรกรรมนับว่าเป็นสาขาการผลิตที่มีความสำคัญที่สุดของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ เนื่องจากผลิตผลทางเกษตรกรรมยังถือเป็นสินค้าส่งออกที่สร้างรายได้เข้าประเทศ ปัญหาเกี่ยวเนื่องที่รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยยังต้องแก้ไขต่อไปคือ เกษตรกรอีกเป็นจำนวนมากที่มีความเป็นอยู่ต่ำหลัง ฐานะยากจน การศึกษาดำรงชีพยากลำบากปัญหาเหล่านี้เพื่อให้เกษตรกรในชนบทมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยระดมการดำเนินงานที่ช่วยบรรเทาปัญหาในหลากหลายรูปแบบรวมทั้งการสร้างกิจกรรมการส่งเสริมการเกษตร ผ่านองค์กรปกครองระดับท้องถิ่นซึ่งเข้าใจและรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่นเป็นอย่างดี

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรเป็นแนวทางการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยการเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรผ่านหน่วยงานและองค์กรของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมที่เป็น ชาวไร่ ชาวนา รวมไปถึงผู้เลี้ยงปศุสัตว์และประมง ขุนเกษตรกร และแม่บ้านเกษตรกร ให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ทั้งในชุมชนท้องถิ่นชนบท ให้เกิดประโยชน์สูงสุดการส่งเสริมการเกษตรที่มีคุณภาพ จะช่วยปรับปรุงและเสริมสร้างประสิทธิภาพ และสมรรถภาพของเกษตรกรในการประกอบอาชีพและการดำรงชีพอย่างยั่งยืน

การส่งเสริมที่ดีสามารถช่วยให้เกษตรกรเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ เพิ่มทักษะสมรรถภาพ ความสามารถและประสิทธิภาพในการผลิตของเกษตรกร พร้อมทั้งการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นปัจจัยการผลิต ที่สอดคล้องกับสภาวะและความต้องการของตลาด เมื่อเกษตรกรซึ่งถือเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ก็ยิ่งจะช่วยเสริมสร้างพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและพื้นฐานทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น รวมถึงสังคมและความมั่นคงของประเทศ การกระจายอำนาจลงสู่พื้นที่ในเรื่องของ กำลังคน และงบประมาณ โดยมอบอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยเหลือและดำเนินการส่งเสริมการเกษตรแก่ ประชาชนที่เป็นเกษตรกรในพื้นที่จึงเป็นแนวทางที่ควรสนใจให้มากขึ้น

ปัญหาการวิจัย

(Research Problem)

เทศบาลเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญใน การบริหาร การบริการจากรัฐ สำหรับสังคมไทยเทศบาลเป็นรูปแบบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในเขต ชุมชนเมืองที่ใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2476 จนถึงปัจจุบัน [พ.ศ. 2550] เป็นเวลา 74 ปีแล้ว โดย พระราชบัญญัติ เทศบาล พ.ศ. 2496 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาจัดตั้งท้องถิ่นใดขึ้นเป็นเทศบาลไว้ คือ 1) จำนวนของประชากรในท้องถิ่นนั้น 2) ความเจริญทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาจากการ จัดเก็บรายได้ตามที่กฎหมายกำหนด และงบประมาณรายจ่ายในการดำเนินงานกิจการของท้องถิ่น และ 3) ความสำคัญทางการเมืองของท้องถิ่น โดยพิจารณาถึงศักยภาพของท้องถิ่นนั้นว่าจะสามารถ พัฒนาความเจริญได้รวดเร็วมากน้อยเพียงใด

เทศบาลตำบลแม่โจ้ มีที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีฐานะ เป็นเทศบาลตำบล เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะจาก สุขาภิบาลเป็นเทศบาล โดยเทศบาลตำบลแม่โจ้มีพื้นที่ทั้งสิ้น ประมาณ 12,155 ไร่ ครอบคลุม 3 ตำบล 15 หมู่บ้าน ได้แก่ตำบล หนองหาร ตำบลป่าไผ่ และตำบลหนองจ่อม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม สภาพดินทั่วไปเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับการทำเกษตร เป็นชุมชนที่ส่วนใหญ่ของ ประชากรเป็นผู้ประกอบอาชีพอยู่ในภาคเกษตรกรรม ซึ่งมีจำนวนมากถึงร้อยละ 80 ของประชากร ทั้งหมด โดยส่วนใหญ่ทำนา ทำสวนผัก และสวนผลไม้ (เทศบาลตำบลแม่โจ้, 2549) ซึ่งถือว่าเป็น จำนวนที่มาก เนื่องจากในสมัยก่อนพื้นที่นี้ได้รับการสนับสนุนทางด้านการเกษตรจากหน่วยงาน ของรัฐ เนื่องจากดินและการชลประทานมีความเหมาะสมต่อการทำการเกษตร และเป็นที่ตั้งของ หน่วยงานด้านการเกษตรต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็น สถาบันวิจัยการเกษตร สถานีทดลองยาสูบ โรงบ่มใบยาสูบ และรวมถึงสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ ที่ปัจจุบันคือ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ชุมชนเทศบาลตำบลแม่โจ้นั้นมีพื้นฐานด้านการเกษตรเป็นอย่างดี

เทศบาลตำบลแม่โจ้ มีหน้าที่ในการดูแลรวมถึงการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ การส่งเสริมการเกษตรรวมถึงการมีงบประมาณที่สามารถดำเนินงานตามแผนได้ ตามบทบาทใน ระบบการปกครองในท้องถิ่นคือ 1) อิสระในการปกครองท้องถิ่น สามารถใช้ดุลยพินิจของตนเอง ในการปฏิบัติกิจการภายในขอบเขตของกฎหมายโดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่ ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยงานทางราชการ 2) งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บ รายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป และ 3) การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับการ จัดตั้งขึ้นแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐ เพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชน โดยส่วนรวม โดยการมีอิสระในการดำเนินงานของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น โดยมีวัตถุประสงค์

ของการปกครองท้องถิ่นเพื่อ 1) ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ทั้งทางด้านการเงิน ตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ 2) เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง และ 3) เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษากการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน

ในการที่จะกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตรจะประสบความสำเร็จได้ ต้องขึ้นอยู่กับ การให้ความร่วมมือ และการนำไปปฏิบัติใช้ด้วยความเข้าใจของเกษตรกร เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการบริหารที่เกษตรกรจะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเกษตรในท้องถิ่น และให้การบริหารงานงานบริการของเทศบาลตำบลแม่ใจ มีความสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาภายในท้องถิ่นนั้น ๆ จึงจะนำมาซึ่งการพัฒนา ปรับปรุงกระบวนการบริหารของเทศบาลตำบลแม่ใจให้เป็นที่พึงพอใจแก่เกษตรกรในท้องถิ่นต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่ใจว่ามีลักษณะอย่างไรบ้างในการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีในภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจในด้านต่าง ๆ รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารงานของเทศบาลตำบลแม่ใจในการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives of the Research)

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อศึกษา

1. ลักษณะทางด้านบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่ใจ
2. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่ใจต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ
3. ปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนที่เป็นเกษตรกรที่มีต่อการบริหารงานภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(Expected Results)

การศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่โจ้ต่อภารกิจส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่คาดว่าจะได้ประโยชน์ดังนี้

1. ได้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมต่อการกิจด้านงานส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่โจ้ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาด้านการเกษตรในพื้นที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. ได้ทราบถึงปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการบริหารงานภารกิจส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้ เพื่อเป็นแนวทางในการให้ข้อเสนอแนะแก่เจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร

ขอบเขตการวิจัย

(Scope of the Research)

การศึกษาในครั้งนี้มีขอบเขตในการวิจัยดังนี้

1. ประชากรคือเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้ที่เคยเข้าร่วมต่อการกิจด้านการส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้
2. การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมเกษตรกรต่อการกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ในด้าน โครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตร โครงการจัดหาแม่พันธุ์โค โครงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์สำหรับเกษตรกร และโครงการอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการผลิตที่ยั่งยืนของเกษตรกร
3. ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ. 2550-กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

(Definition of Terms)

การถ่ายโอนภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การถ่ายโอนกิจกรรมการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งแต่เดิมเป็นภารกิจของหน่วยงานด้านการเกษตร เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ ไปให้แก่หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล และอื่น ๆ เพื่อเป็นการกระจายอำนาจการบริหารงานส่งเสริมการเกษตรให้แก่ท้องถิ่นได้ดูแลกิจกรรมงบประมาณ และการบริหารงานด้วยตนเอง

เกษตรกร หมายถึง ประชากรในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลแม่โจ้ที่ประกอบอาชีพหลัก หรือใช้พื้นที่ทำการเกษตรกรรม เช่น ทำนา ปลูกผัก ทำสวนดอกไม้ สวนผลไม้ เพื่อประกอบอาชีพ

กลุ่มเกษตรกร หมายถึง กลุ่มเกษตรกรได้เข้าร่วมกลุ่มเพื่อเป็นสมาชิกในกลุ่มและกลุ่มดังกล่าวนี้จะต้องเป็นกลุ่มเกี่ยวข้องกับการเกษตรด้วย

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของเกษตรกรที่ได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

รายได้ หมายถึง รายรับ คิดเป็นเงินสดจากผลผลิตทางการเกษตรและอาชีพเสริม ซึ่งเป็นรายได้ทั้งหมดตลอดปี

การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในการร่วมกิจกรรมในงานส่งเสริมเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้ ได้แก่ มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์มีส่วนร่วมการวางแผนโครงการ มีส่วนร่วมริเริ่มโครงการ มีส่วนร่วมดำเนินการโครงการและมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการหรือแสดงออกซึ่งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่เทศบาลตำบลแม่โจ้ได้ดำเนินการ โดยอาจจะมีการจัดฝึกอบรม และให้ความรู้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

ภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตร หมายถึง งานส่งเสริมการเกษตรที่เทศบาลตำบลแม่โจ้ได้จัดทำขึ้น ได้แก่ โครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตร (ปุ๋ย) สำหรับกองทุนปุ๋ย โครงการจัดหาแม่พันธุ์โค สำหรับกองทุนผู้เลี้ยงโค-กระบือ โครงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์สำหรับเกษตรกรที่ยากจน และ โครงการอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการผลิตที่ยั่งยืนของเกษตรกร

งานส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรผ่านเทศบาลตำบลแม่โจ้ เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่โจ้ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร

บทที่ 2

การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง

(REVIEW OF RELATED LITERATURE)

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการกิจด้านส่งเสริมเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดังต่อไปนี้

- การมีส่วนร่วมของประชาชน
- ทฤษฎีการมีส่วนร่วม
- บทบาทของกลุ่มในองค์การ
- การถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรให้องค์กรปกครองท้องถิ่น
- โครงการส่งเสริมเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วมของประชาชน

เสน่ห์ จามริก (2540: 20) ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วม ต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและที่มาของปัญหาร่วมในการเลือกวิธีการ และวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหา ร่วมในการดำเนินงานตามแผน และร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จ และหมายถึงการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้น และมีพลังของประชาชนในการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมจัดทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น และเป็นการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527: 2) มีความเห็นที่สอดคล้องใกล้เคียงกันว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง สิทธิของประชาชนต่อการตัดสินใจนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดสรร (allocation) และการใช้ประโยชน์ (utilization) ของทรัพยากรเพื่อการผลิต ซึ่งเป็นความจำเป็นที่ประชาชนต้องเข้าร่วมในการวางแผน เพื่อการกินดีอยู่ดี และสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่เข้าถึงซึ่งการพัฒนาให้คนจน ได้รับ

ประโยชน์เพื่อการผลิต การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะด้วย และการมีส่วนร่วมคือการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ ทางการจัดการบริการทางเมือง เพื่อกำหนดความต้องการของชุมชนของตน การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนสามารถที่จะแสดงออก ซึ่งความต้องการของตน การจัดลำดับความสำคัญ การเข้าร่วมในการพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นโดยเน้นการให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ประชาชนในชนบท และเป็นกระบวนการกระทำที่ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนในการตัดสินใจเพื่อตนเอง ทั้งนี้โดยมิใช่การกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก ตามนิยามที่กล่าวถึงนี้ การมีส่วนร่วมทางของประชาชน ในฐานะสมาชิกของสังคม ไม่ว่าจะเป็นในบริบทของการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองหรือวัฒนธรรม ย่อมเป็นสิ่งที่แสดงออกให้เห็นถึงพัฒนาการรับรู้ และภูมิปัญญา ในการกำหนดชีวิตของตนอย่างเป็นตัวของตนเอง ในการจัดการควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี

ทศพล กฤตพิสิฐ (2538: 10) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมที่เน้นในรูปกลุ่ม/องค์กร หรือชุมชนไว้ว่า หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือชุมชน มีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่มีผลกระทบใดๆ ต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง แล้วมีการแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตน จนมาสู่การตัดสินใจกระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ มีความร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ มีกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนรองรับประชาชนที่เข้าร่วมมีการพัฒนาภูมิปัญญา และการรับรู้สามารถคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตของตนเองได้ ประชาชน หรือชุมชนได้พัฒนาขีดความสามารถของตน ในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2542: 138-139) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมใน 2 ลักษณะกล่าวคือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาดังแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ เช่น การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมถึงการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยที่โครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นสองประเภทคือ

การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมือง โดยประชาชนหรือชุมชน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาสู่ส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดการทรัพยากร โดยอยู่ในมาตรฐานเดียวกันและประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในความหมายกว้างมักจะคาบเกี่ยวกับกับการพัฒนานั้นก็คือ การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายการตัดสินใจ กำหนดปัญหา ความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจ ให้แก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชน ให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีและสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน/ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ ทั้งนี้ การจะเกิดสภาพของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามความหมายที่กล่าวถึงข้างต้น จะต้องเกิดสภาพการณ์หรือเงื่อนไขสำคัญคือการมีความตระหนักและความเห็นพ้องต้องกันของประชาชนที่มีจำนวนมากพอต่อการริเริ่ม โครงการ/กิจกรรมหนึ่งกิจกรรมใดเพื่อที่จะการเปลี่ยนแปลงที่เป็นความต้องการของส่วนรวม ทั้งนี้ ความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าของปัจเจกชน บุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามารับผิดชอบเพื่อการดำเนินการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ โดยมีลักษณะเป็นการกระทำผ่านกลุ่ม หรือองค์กรเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ดิน ปรัชญพฤทธิ (2532: 642-643) ได้จำแนกทฤษฎีการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

1. ทฤษฎีความเป็นผู้แทน (Representative) ทฤษฎีนี้เน้นความเป็นผู้แทนของผู้นำ และถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งหรือถอดถอนผู้นำ เป็นเครื่องหมายของการที่จะให้หลักประกันกับการบริหารงานที่ดี อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้ เน้นเฉพาะการวางโครงสร้างสถาบัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กรอย่างแท้จริง ผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ ได้แก่บรรดาผู้นำต่าง ๆ ที่เสนอตัวเข้ามาสมัครรับเลือกตั้ง ส่วนผู้ตามนั้น เป็นเพียงไม้ประดับเท่านั้น

2. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory democracy) ทฤษฎีนี้การมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ไม่เฉพาะแค่การเข้าไปพิจารณาเลือกตั้ง หรือถอดถอนผู้นำเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางนโยบาย ยิ่งกว่านั้น ทฤษฎีนี้ยังมองการมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษา และพัฒนาการกระทำทางการเมืองและสังคมที่มีความรับผิดชอบนั้น คือการ ไม่ยอมให้มีส่วนร่วมที่นับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม

อकिन รพีพัฒน์ (2527: 101) ได้กล่าวถึงแนวการพิจารณารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาใน 2 ลักษณะประกอบด้วย

1. รูปแบบของการมีส่วนร่วม อาทิ เช่น เป็นการเข้าร่วมกิจกรรม เพราะเกรงใจใคร หรือถูกบังคับเข้ามาทำงาน เพราะมีสิ่งจูงใจเฉพาะหน้า เช่น ถ้ามาช่วยขุดดินสร้างเขื่อน จะได้รับของแจก เช่น ปลาซาร์ดีนคนละกระป๋อง หรือเข้ามามีส่วนร่วม โดยเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้น และอยากเข้าร่วมทำ เพราะเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่จะก่อประโยชน์ระยะยาวให้กับตนเอง

2. ช่วงจังหวะที่คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม ในงานที่รัฐบาลจัดขึ้น เช่น โครงการสร้างงานในชนบทที่เคยทำด้วยกัน สามารถแบ่งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข การตัดสินใจเลือกแนวทางการวางแผนพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานในกิจกรรมพัฒนาตามแผนการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนาการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง และหน่วยงานที่ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ร่วมควบคุมติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาล ได้ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดปี

Agbayani (1979 อ้างใน อารากรณพันธ์ จันทรสว่าง, 2524: 46) ซึ่งได้จัดลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. การร่วมประชุม
2. การออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
3. การตีปัญหาให้กระจ่าง
4. การออกเสียงสนับสนุนหรือคัดค้านปัญหา
5. การออกเสียงเลือกตั้ง
6. การบริจาคเงิน
7. การบริจาควัตถุ
8. การช่วยเหลือด้านแรงงาน
9. การใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ถูกต้อง
10. การช่วยเหลือในการรักษาโครงการ และ
11. การทำงานกับตัวนำการเปลี่ยนแปลง

เจมส์ คี คีนทอน (2525: 272-273) ได้แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน

ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน และ
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ในแง่ของหลักการพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน นับได้ว่าเป็นแนวคิดที่จะนำประชาชนให้บังเกิดความศรัทธาในตัวเอง (self reliance) มีความเชื่อมั่นในตนเอง (self confidence) ความรู้สึกเป็นเจ้าของ (sense of belonging) ในการดำเนินงานโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถ และประสิทธิภาพในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย โดยที่สาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การค้นหาปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การพิจารณาตัดสินใจแก้ไขปัญหา การร่วมปฏิบัติและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง

บัตร อ่อนดำ (2528 อ้างถึงใน ทศพล กฤตยพิสิฐ, 2537: 13) ได้กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการพัฒนา ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพออกเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย เป็นการประเมินผลการหน้าเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

ในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา การตัดสินใจ เป็นส่วนสำคัญที่จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้กระทำการตัดสินใจ ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนา จึงจะถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของประชาชน/องค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถกำหนดความต้องการที่แท้จริงในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเองได้ ทั้งนี้ ในทางปฏิบัตินั้น ประชาชนอาจไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพราะมีข้อจำกัดหลายประการ

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนชนบท ในรูปกลุ่ม/องค์กรชุมชนนั้น การเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม ซึ่งสามารถจำแนกขั้นตอนต่าง ๆ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนต่างๆ 6 ขั้นตอนแยกรายละเอียดได้ดังนี้คือ

ขั้นตอนแรก เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชน ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนร่วมกัน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้เรียนรู้สภาพของชุมชน วิถีชีวิต สังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงาน

ในส่วนขั้นตอนที่สอง เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในขั้นการวางแผนการพัฒนาหลังจากได้ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนแล้ว และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาปัญหา สาเหตุของปัญหาเรียบร้อยแล้ว ก็นำมาอภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ การกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นตอนที่สาม เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการพัฒนา หรือเป็นขั้นตอนปฏิบัติการตามแผนที่วางได้ไว้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยการสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน รวมทั้งการเข้าร่วมในการบริหารงาน การประสานขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่สี่ เป็นขั้นการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมการพัฒนา ซึ่งขั้นตอนนี้ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้ความสามารถในการนำเอาผลจากกิจกรรมมาใช้ให้เกิดผลประโยชน์ได้อย่างเต็มที่เป็นการพัฒนาศักยภาพของประชาชน /องค์กรชุมชนในการพึ่งตนเองให้สูงขึ้นและควบคุมทางสังคม

ขั้นตอนที่ห้า เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดการแจกจ่ายผลประโยชน์จากกิจกรรมการพัฒนาในชุมชน ในพื้นฐานที่เท่าเทียม เสมอภาคกัน

ขั้นตอนที่หก เป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการพัฒนาที่ได้ดำเนินการไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดอย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้ทันที และนำข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการดำเนินการต่อไป

จากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงาน/กิจกรรมพัฒนาของชุมชนทุกขั้นตอนนั้น อยู่บนพื้นฐานการตัดสินใจร่วมกันของประชาชนในรูปกระบวนการกลุ่มหรือรูปองค์กรชุมชน จะเป็นส่วนสำคัญที่จะสามารถพัฒนาชุมชนให้ถึงขั้นพึ่งพาตนเองได้ นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเสริมสร้างให้องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถที่จะบริหารจัดการพัฒนาชุมชนบทได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

Oakley and Marsden (อ้างใน นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2533: 38) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญในทางที่จะทำให้การมีส่วนร่วมอย่างเป็นผลดีดังต่อไปนี้

1) ธรรมชาติของกระบวนการ มีส่วนร่วมของโครงการนั้นเป็นเรื่องยากที่จะมีเครื่องชี้วัดที่แน่นอน หรือมีจำนวนปริมาณที่วัดได้

2) มีการไม่รวมตัวเป็นกลุ่มเป็นก้อนของชาวบ้านชนบทผู้ยากจน และการจำแนกกลุ่มในสภาพเศรษฐกิจสังคมที่ไม่สัมพันธ์กันอันจะเป็นหน่วยพื้นฐานเพื่อการพัฒนาได้ โดยที่กลุ่มในที่นี่เพื่อแสดงถึงสภาพการรวมกันบางอย่างไม่ใช่ว่าทางหรืออย่างไม่มีโครงสร้างในการมารวมกันของชาวชนบทเพื่อวัตถุประสงค์ร่วมกันบางประการเมื่อเทียบกับ โครงสร้างของกลุ่มแบบองค์กรที่เป็นทางการของชาวชนบทที่ยากจน

3) แนวคิดเรื่องจากล่างขึ้นบน ซึ่งเกิดโดยไม่มีรูปแบบใดที่เตรียมไว้ก่อน ตลอดจนการเน้นที่จะหาช่องทางซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติ และที่เกิดจากชาวชนบทผู้ยากจนพัฒนาขึ้นมา

4) หลักการเรื่อง การพึ่งพิงตนเอง และความจำเป็นที่จะต้องลดการพัฒนาแบบที่ให้ผู้ยากจนต้องพึ่งบุคคลภายนอกหรือพึ่งโครงการตลอดไป

5) ประเด็นเกี่ยวกับเรื่องการควบคุมโดยกลุ่ม หรือสมาชิกเป็นผู้บริหารกลุ่มใน ส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาของโครงการ

6) ความสำคัญของการดำเนินการร่วมกันของกลุ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาซึ่งพวกเขาเผชิญอยู่

Oakley and Marsden (อ้างใน นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2533: 33) ยังได้กล่าวถึง การประเมินผลอย่างมีส่วนร่วม ควรมีประเด็นสำคัญ 2 ประการคือ

1. การประเมินผล “การมีส่วนร่วม” นั้นข้อพิจารณา มักจะเน้นหนักถึง “กระบวนการต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลด้าน คุณภาพ มิใช่ผลงานแบบที่เป็นปริมาณ”

2. วิธีการที่จะประเมินตามข้อ 1 นั้นจึงมักจะเป็นเรื่อง การบรรยายเรื่องและการ ตีความ มากกว่าการใช้หน่วยวัดเป็นมาตราซึ่งตวงวัดต่าง ๆ หรือการคาดคะเนผล

ดังนั้นความยุ่งยากที่จะประเมินผลด้านการมีส่วนร่วมจึงอยู่ที่ชนิดรูปแบบอย่างไร ในกระบวนการมีส่วนร่วม เพราะถ้าการมีส่วนร่วมไม่อาจแสดงออกมาให้เป็นข้อความที่เข้าใจได้ อย่างดีแล้ว ก็คงยากที่จะใช้ความพยายามประเมินผลเรื่องการมีส่วนร่วมดังนั้นในการประเมินผล ควรมีข้อมูลด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้เข้ามาเกี่ยวข้องคือ

1. มีเกณฑ์ที่สมบูรณ์ เพื่อจะให้อ้างอิงถึงธรรมชาติขององค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท

2. มีข้อบ่งชี้ ชุดหนึ่งซึ่งจะบอกรูปแบบของเกณฑ์อันจะช่วยให้มีการอธิบายถึง การมีส่วนร่วมให้อยู่ในความหมายที่เข้าใจกันได้

3. มีวิธีการที่เหมาะสมในระดับโครงการปฏิบัติงานเพื่อตรวจสอบข้อบ่งชี้และเพื่อจะ บันทึกข้อมูลกระบวนการมีส่วนร่วมที่ดำเนินไปเรื่อย ๆ

4. มีการแปลความหมายจากข้อมูลที่บันทึกไว้เพื่อใช้เป็นเครื่องตัดสินใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

บทบาทของกลุ่มในองค์การ

สมยศ นาวิการ (2526: 83) ได้กล่าวถึงบทบาทที่สำคัญของกลุ่มคือ การก่อให้เกิดพลังรวม ซึ่งหมายถึง ผลรวมของงานที่เกิดขึ้นจากการทำงานเป็นกลุ่มมีมากกว่าผลรวมของงานที่เกิดจากต่างคนต่างทำ การจัดกลุ่มที่ดีจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในองค์การ ผลงานของกลุ่มจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อทัศนคติและพฤติกรรมของคน การให้กลุ่มมีส่วนร่วมในการทำงานจะก่อให้เกิดความผูกพันต่อเป้าหมายการทำงาน บทบาทของกลุ่มแยกเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

1. การมีส่วนร่วมในองค์การ หมายถึง การกำหนดโครงสร้างองค์การ ไม่ว่าจะเป็นเน้นการใช้อำนาจจากบนลงล่างหรือการใช้อำนาจในแนวนอนก็ตาม กลุ่มมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจหรือพลังรวมของกลุ่มดังนี้

ขจัดอุปสรรคอันเกิดจากโครงสร้างองค์การ โดยปกติโครงสร้างองค์การมักจะทำงานล่าช้าอันเกิดจากการต้องสั่งงาน และรายงานตามสายการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น หากมีการทำงานเป็นกลุ่มการประสานงานในแนวนอนจะเกิดขึ้นแทน โดยไม่กระทบต่อโครงสร้างองค์การ

ส่งเสริมให้เกิดผลงานสูงขึ้น การทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมจะก่อให้เกิดผลงานมากกว่าต่างคนต่างทำหรือเกิดพลังรวม เพราะมีความสอดคล้องและความต่อเนื่องในการทำงาน ขณะเดียวกันผู้ทำงานก็ใช้แรงงานอย่างมีประสิทธิภาพด้วย

เพิ่มคุณภาพงาน การแบ่งงาน และการประสานงานภายในกลุ่มอย่างดียิ่งมีผลให้การปรับปรุงคุณภาพงานดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

ลดต้นทุน การทำงานเป็นกลุ่มกำหนดเป้าหมายในการทำงานอย่างชัดเจน และสมาชิกในกลุ่มมีความชำนาญสูง ส่งผลให้ถึงการใช้ค่าใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ

ทำงานเร็ว การลดขั้นตอนการทำงานให้เหลือน้อยลงด้วยการทำงานเป็นทีม และโดยอาศัยเทคโนโลยีระดับสูง ส่งผลให้ประหยัดเวลา และตัดเวลาที่ไม่จำเป็นออก

ออกแบบงานให้เหมาะสมกับการทำงานเป็นทีม ทำให้กำหนดขอบเขตงานการใช้ทักษะที่เหมาะสม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

คิดค้นและประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ การทำงานเป็นกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มจะแลกเปลี่ยนความคิด และริเริ่มมากขึ้นจนส่งผลนำไปสู่การประดิษฐ์ใหม่ ๆ มากขึ้น

2. ผลดีของกลุ่มต่อการจัดการ กลุ่มจะทำหน้าที่หลายอย่างในองค์การไม่ว่าจะเป็นรูปของหน่วยเฉพาะกิจ คณะกรรมการ ทีมงานวิจัย หรือทีมงานพัฒนาผลิตภัณฑ์ก็ตามก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการดังนี้

ทำให้งานไม่สามารถทำได้โดยลำพังคนเดียวประสบความสำเร็จโดยการทำงานเป็นกลุ่ม จะเห็นได้ว่างานหลายประเภทเป็นงานขนาดใหญ่และมีจำนวนมาก หากไม่เกิดจากการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มงานนั้นจะไม่สำเร็จ

ทำให้สามารถระดมทักษะและความรู้ความสามารถของคนที่หลากหลายมารวมกันจนงานที่ย่างยากซับซ้อนให้สำเร็จลงได้

สามารถทำให้คนที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันหาวิธีร่วมกันในการตัดสินใจจนได้การตัดสินใจที่มีคุณภาพสูงสุด

กลุ่มทำให้องค์การสามารถควบคุมพฤติกรรมของแต่ละคนให้อยู่ในแนวเดียวกันจนทำให้องค์การสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่กำหนด

กลุ่มทำให้สมาชิกของกลุ่มมีความผูกพันต่อภารกิจขององค์การ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือแนวปฏิบัติใด ๆ การให้กลุ่มมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงจะก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

เพิ่มความมั่นคงให้เกิดแก่องค์การโดยการให้กลุ่มสร้างความเชื่อและค่านิยมร่วมกันระหว่างสมาชิกของกลุ่ม

3. ผลดีของกลุ่มต่อสมาชิกของกลุ่ม ในขณะที่เดียวกันกลุ่มก็ให้ประโยชน์แก่สมาชิกของกลุ่มด้วยดังต่อไปนี้

ช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้เกี่ยวกับองค์การและสภาพแวดล้อมขององค์การมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการทำงานและการปรับตัวของคนในกลุ่ม

กลุ่มทำให้สมาชิกรู้จักตัวเองโดยการเรียนรู้จากข้อมูลสะท้อนกลับที่ตัวเองมีความสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม

ช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้เทคนิคและทักษะใหม่ ๆ ในการทำงานเป็นการพัฒนาตัวเองให้มีความก้าวหน้าในการทำงานและในทางส่วนตัว

กลุ่มช่วยให้สมาชิกได้รับคำตอบแทนจากการทำงานเพิ่มขึ้นเป็นผลจากการมีส่วนร่วมทำงานในกลุ่ม ซึ่งเป็นงานที่ไม่สามารถทำได้เองโดยลำพัง

ทำให้สมาชิกบรรลุความต้องการขั้น social need และ esteem need เมื่อตัวเองมีส่วนร่วมในกลุ่ม เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ได้รับความรักจากกลุ่มและการยอมรับว่าตัวเองมีความสำคัญและในบางครั้งได้รับตำแหน่งสูงขึ้น

ทำให้สมาชิกเกิดความมั่นคงในการทำงานและได้รับความเห็นใจหากมีความขัดแย้งกับองค์การสมาชิกของกลุ่มจะช่วยกันปกป้องผลประโยชน์และรักษาสิทธิอันควรมีได้

สมาชิกได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิกอื่นในการทำงานหรือการแก้ปัญหาอันเกิดจากงานนอกเหนือไปจากผู้บังคับบัญชาโดยตรง

การถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตร

ให้องค์กรปกครองท้องถิ่น

การกระจายอำนาจในการปกครอง ที่พบโดยทั่วไปนั้นอาจแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบคือ

1. การแบ่งอำนาจการปกครอง คือระบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาค มีลักษณะสำคัญหลายประการคือ

เป็นการแบ่งการบริหาร โดยเจ้าหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้งจากส่วนกลาง ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ เป็นต้น

เป็นการบริหารโดยใช้งบประมาณจากส่วนกลางโดยส่วนกลางเป็นผู้อนุมัติและควบคุมให้เป็นไปตามวิธีการงบประมาณเป็นต้น

เป็นการบริหารงานภายใต้นโยบายและวัตถุประสงค์ของรัฐบาลกลาง โดยมีหน่วยงานระดับกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ เป็นผู้บริหารและดำเนินงาน โดยมีแผนงาน โครงการ กิจกรรมต่างๆรองรับ การบริหารและการปฏิบัติงานต้องสอดคล้องกับนโยบายหลักของรัฐบาลเป็นการได้รับอำนาจในการใช้ดุลพินิจ จากรัฐบาลกลางเท่านั้น

เป็นการริเริ่มงาน โดยเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งไปจากรัฐบาลกลางโดยได้รับมอบหมายอำนาจจากรัฐบาลกลาง

2. การมอบอำนาจให้ท้องถิ่นปกครองตนเอง เป็นการมอบอำนาจปกครองตนเองอย่างแท้จริงทั้งทางด้านการเมืองและการบริหารท้องถิ่นมีอำนาจที่จะกำหนดแนวนโยบายและควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของท้องถิ่นของตนเองจากการกระจายอำนาจ ในการปกครองนั้นโดยอาจมีกรรมวิธีในการกระจายอำนาจ 2 วิธี กล่าวคือ

2.1 กระจายอำนาจไปในหน่วยงานปกครองเขตพื้นที่ (territory) เช่น การกระจายอำนาจให้องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล สุขาภิบาล

2.2 การกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองทำตามลักษณะเฉพาะกิจกรรม หรือ แต่ละหน้าที่ เช่น การกระจายอำนาจไปใช้ในการส่งเสริมการเกษตร

ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น หรือการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบการปกครองที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะสะท้อนให้เห็นบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศนั้นๆ ว่ามีส่วนร่วมได้มากน้อยเพียงใด ในประเทศที่เจริญหรือพัฒนาแล้วจะพบว่าหน่วยการปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีเป็นจำนวนมากและถือว่ามีสำคัญเป็นอย่างยิ่งด้วย และในทางตรงกันข้ามกันในประเทศที่ด้อยพัฒนาทั้งหลาย จะพบว่าการจัดรูปแบบการปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้นๆ แทบจะไม่มีเลยหรือบางประเทศอาจมีบ้างก็เป็นการจัดตั้งเพียงในนามเท่านั้น แต่สาระสำคัญต่างๆ มิใช่เป็นการดำเนินการในลักษณะการปกครองท้องถิ่นแต่อย่างใด ในการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น ส่วนใหญ่นั่นถึงความจริงที่ว่า “รัฐบาลกลางไม่สามารถสอดส่องดูแลและจัดการบริการสาธารณะให้กับท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง ทัวถึงและเพียงพอ” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ถ้ารัฐบาลกลางมอบอำนาจให้ท้องถิ่นได้ปกครองตนเองแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะสามารถจัดบริการสาธารณะให้ตรงกับความต้องการของ ประชาชนในท้องถิ่น ได้ดีกว่าการจัดการบริการท้องถิ่นโดยส่วนกลาง เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความต้องการแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมอันเป็นลักษณะเฉพาะตัวของท้องถิ่น เช่น ความแตกต่างทางสังคม ศิลป วัฒนธรรม การศึกษา ประเพณีนิยมทางประวัติศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ ระดับของการพัฒนา และปัจจัยอื่น

แนวทางการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตรร่วมกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามบันทึกข้อตกลง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีวิธในการส่งเสริมการเกษตรให้กับเกษตรกรโดยได้ยึดแนวทางการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตรร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังนี้ (อคิน รพีพัฒน์, 2527)

ระดับจังหวัด

1. อำนาจและประสานงานหน่วยงานภายในสำนักงานเกษตรจังหวัดและอปท. รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติงานตามบันทึกข้อตกลง
2. บูรณาการแผนงาน/โครงการ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลง
3. วิเคราะห์จัดทำแผนการปฏิบัติงานและรายงานสถานการณ์ความร่วมมือของหน่วยงานภาคีในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของท้องถิ่น

ระดับอำเภอ/ตำบล

1. พัฒนาสมรรถนะของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ในการบริหารจัดการ ศูนย์ฯ และประสานเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรชุมชนด้านการเกษตร

2. สนับสนุนการจัดการความรู้ด้านการเกษตร เช่น สถานการณ์การผลิตและการตลาดของสินค้าเกษตรที่สำคัญในการให้บริการด้านการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลให้ขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรกรในตำบล

3. สนับสนุนศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลจัดทำทางเลือกการเกษตรข้อมูลแนวทางการพัฒนาการเกษตรและเข้าร่วมประสานการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเป็นกลไก ตามระบบการส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานเกษตรอำเภอ

1. นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างข้อตกลงร่วมและทำงานร่วมกับภาคีต่าง ๆ ในพื้นที่หรือบริหารจัดการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลให้ขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรกรในตำบล

2. นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สร้างทีมงานนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำอำเภอ (กลุ่มตำบล) จัดทำแผนปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อสนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ทุกศูนย์ในกลุ่มตำบล

3. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลจัดประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เพื่อรวบรวมปัญหาความต้องการของแต่ละหมู่บ้านและวิเคราะห์จัดทำเป็นแผนงาน/โครงการด้านการเกษตรของตำบล โดยใช้เวทีชุมชน เวทีประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ เวทีของโครงการต่าง ๆ ฯลฯ เป็นเครื่องมือค้นหาปัญหาความต้องการและสร้างการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายชุมชน

4. นำแผนงาน/โครงการ ที่ได้ผ่านการวิเคราะห์ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ แล้วเข้าสู่เวทีประชาคมในระดับตำบล โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดเป็นแผนพัฒนาสามปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล สรุปรวบรวมแผนงาน/โครงการด้านการเกษตรจากเวทีประชาคมที่ชุมชนเสนอเพื่อบรรจุเข้าสู่แผนพัฒนาสามปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและติดตามผล

6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำแผนระดับตำบลทุกด้าน (เกษตร สังคม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ) ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการได้เอง จัดทำเป็นแผนงาน/โครงการ เข้าสู่แผนพัฒนาสามปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณ

7. ประสานงานนำแผนส่วนที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าสู่ยุทธศาสตร์จังหวัดหรือแหล่งงบประมาณอื่น ๆ

8. บูรณาการกิจกรรม/โครงการ ที่ได้รับงบประมาณหรือการสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ ร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและจัดทำแผนปฏิบัติงานตามกิจกรรม/โครงการ ที่ได้รับการสนับสนุน

9. ใช้การจัดการความรู้ เป็นเครื่องมือในการกำหนดเป้าหมายของตำบลว่าจะพัฒนาในเรื่องใด (หรือแก้ปัญหาเรื่องอะไร) และอย่างไรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดกลุ่มเป้าหมายและจัดกระบวนการเรียนรู้ เช่น ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน ฝึกงาน ให้คำแนะนำ จุดถ่ายทอดหรือจัดเวทีเรียนรู้หรือจัดเวทีเรียนรู้ และสกัดองค์ความรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ (สร้างองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ระดับตำบล)

10. ประสานปราชญ์ชาวบ้านหรืออาสาสมัครเกษตร หรือวิทยากรเกษตรกรหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาคีมาเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ หรือในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือเป็นที่ปรึกษาในคลินิกเกษตร

11. รวบรวมปัญหาต่าง ๆ ของเกษตรกรในตำบล จัดทำคลินิกเกษตรเคลื่อนที่แบบประหยัดในระดับตำบล เดือนละ 1 ครั้ง

12. ใช้ระบบรายงานของคลินิกเกษตรเคลื่อนที่แบบประหยัดเป็นช่องทางส่งข้อมูลปัญหาและการแก้ไขเข้าสู่ส่วนกลางเพื่อความรวดเร็ว

13. นำปัญหาที่ยังแก้ไขไม่ได้ และจำเป็นต้องรับการสนับสนุนจากภายนอกจัดทำเป็นแผนฉุกเฉิน/ระยะสั้นประสานองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือยุทธศาสตร์จังหวัด หรือแหล่งงบประมาณอื่น ๆ เพื่อหาทางแก้ไข

14. ใช้หอกระจายข่าว เวทีประชุมกำนันใหญ่บ้านเวทีประชุมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิทยุชุมชนและสื่อต่าง ๆ ชุมชน/ประชาสัมพันธ์ผลงานส่งเสริมการเกษตรของศูนย์เพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้กรรมการบริหารศูนย์และเชื่อมโยงการทำงานกับภาคีในพื้นที่

15. นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรควรใช้มนุษย์สัมพันธ์ ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางสังคม ในกระบวนการทำงานส่งเสริมการเกษตรร่วมกับชุมชนและการสร้างภาคีความร่วมมือในท้องถิ่น

16. ติดตามผลการดำเนินงานหรือการแก้ไขปัญหาให้เกษตรกรอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

โครงการส่งเสริมเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ

เทศบาลตำบลแม่ใจ มีที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีฐานะเป็นเทศบาลตำบล เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาลเป็นเทศบาล โดยเทศบาลตำบลแม่ใจมีพื้นที่ทั้งสิ้น ประมาณ 12,155 ไร่ ครอบคลุม 3 ตำบล 15 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลหนองหาร ตำบลป่าไผ่ และตำบลหนองจ่อม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราลุ่มสภาพดินทั่วไปเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับการเกษตรเป็นชุมชนที่ส่วนใหญ่ของประชากรเป็นผู้ประกอบอาชีพอยู่ในภาคเกษตรกรรม ซึ่งจำนวนมากถึงร้อยละ 80 ของประชากรทั้งหมด โดยส่วนใหญ่ทำนา ทำสวนผักและสวนผลไม้ (เทศบาลตำบลแม่ใจ, 2549: 5) ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนมาก เนื่องจากดินและชลประทานมีความเหมาะสมต่อการทำการเกษตร และเป็นที่ตั้งของหน่วยงานด้านการเกษตรต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็น สถาบันวิจัยการเกษตร สถานีทดลองยาสูบ โรงบ่มใบยาสูบ และรวมถึงสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่ใจ ที่ปัจจุบันคือ มหาวิทยาลัยแม่ใจ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ชุมชนเทศบาลตำบลแม่ใจนั้นมีพื้นฐานด้านการเกษตรเป็นอย่างดี

เทศบาลตำบลแม่ใจมีภารกิจส่งเสริมการเกษตรสืบเนื่องกับการถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรให้กับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านการบริหารจัดการ ด้านการพัฒนาสาธารณูปโภค ด้านการสาธารณสุข คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษา/การพัฒนาอาชีพ ด้านการศาสนา สังคมและวัฒนธรรม ด้านการพัฒนาคุณภาพและการคุ้มครองทางสังคม ด้านการปรับโครงสร้างการพัฒนาและเมืองยั่งยืน ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านระบบบริหารเศรษฐกิจรวม ด้านการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และด้านการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่ธรรมาภิบาล และได้จัดทำโครงการส่งเสริมเกษตรในปี 2550 สรุปได้ดังนี้ (เทศบาลตำบลแม่ใจ, 2549: 7)

1. โครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตร (ปุ๋ย) สำหรับกองทุนปุ๋ยกลุ่มสตรีแม่บ้านเทศบาลตำบลแม่ใจ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์โครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตร (ปุ๋ย) มีดังนี้

- เพื่อเสริมสร้างกลุ่มกองทุนปุ๋ยแต่ละหมู่บ้านให้เข้มแข็งดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

- เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเกษตรกรซึ่งส่วนใหญ่มีความยากจน
- เพื่อส่งเสริมรายได้อาชีพกลุ่มเกษตรกรให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น
- สร้างศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรให้ทัดเทียมกับอาชีพอื่น

วิธีดำเนินการ โครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตร (ปุ๋ย)

- ดำเนินการจัดหาวัสดุการเกษตร (ปุ๋ย) ให้กับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของ

โครงการในเขตเทศบาลตำบลแม่ใจ

การจัดกลุ่มเกษตรกรในโครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตร (ปุ๋ย)

1. สมาชิกจะใช้ประโยชน์จากโครงการส่งเสริมจะต้องเป็นเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลแม่ใจเท่านั้น

2. สมาชิกที่ยืมปุ๋ยจากกองทุนจะต้องคืนให้กองทุนภายใน 6 เดือน

3. สมาชิกที่ยืมปุ๋ยจากกองทุน จะต้องคืนดอกเบี้ยให้ 5% ของมูลค่าปุ๋ย

4. ดอกเบี้ยที่ได้รับให้นำเข้าสมทบเงินกองทุนหมุนเวียนปุ๋ยเคมีเพื่อเกษตรกร

5. กองทุนหมุนเวียนปุ๋ยเคมีเพื่อเกษตรกรจะต้องมีคณะกรรมการดำเนินงานในรูปกลุ่มเกษตรกรหรือกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

6. การพิจารณาให้ยืมปุ๋ยจากกองทุนหมุนเวียนปุ๋ยเคมีเพื่อเกษตรกรเป็นอำนาจของคณะกรรมการกลุ่ม

7. ผู้ที่จะเป็นสมาชิกต้องมีหุ้นรวมกันภายในกลุ่มหุ้นละ 50 บาท

8. ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ รวมทั้งค่าตอบแทนมาจากมติในที่ประชุมกลุ่ม

9. สมาชิกจะต้องเสียค่าธรรมเนียมแรกเข้า 20 บาท เพื่อมาเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินการ

10. เมื่อลาออกจากการเป็นสมาชิกจะคืนเงินค่าหุ้นให้เต็มตามจำนวน

11. มีการปันผล ถ้าไร ตามธุรกิจและตามหุ้น

12. ถ้าผิดสัญญาให้เก็บเพิ่มอีกกระสอบละ 10 บาท ต่อเดือน

2. โครงการจัดหาแม่พันธุ์โค สำหรับกองทุนผู้เลี้ยงโค-กระบือ เทศบาลตำบลแม่ใจ กลุ่มสตรีแม่บ้านเทศบาลตำบลแม่ใจ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์โครงการมีดังนี้

- เพื่อเสริมสร้างกลุ่มกองทุนผู้เลี้ยงโค-กระบือแต่ละหมู่บ้านให้เข้มแข็งดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

- เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเกษตรกรซึ่งส่วนใหญ่มีความยากจน

- เพื่อส่งเสริมรายได้อาชีพกลุ่มเกษตรกรให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น
- สร้างศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรให้ทัดเทียมกับอาชีพอื่น

วิธีดำเนินการ

- จัดหาแม่พันธุ์โคให้กับกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของโครงการในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้

การจัดกลุ่มเกษตรกรในโครงการจัดหาแม่พันธุ์โค

1. เทศบาลตำบลแม่โจ้จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนกองทุนผู้เลี้ยงโค-กระบือ โดยจัดหาแม่พันธุ์โคให้กับสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโค-กระบือ
2. คณะกรรมการกลุ่มกองทุนผู้เลี้ยงโค-กระบือ เทศบาลตำบลแม่โจ้เชิญคณะกรรมการและประธานกลุ่มจากหมู่บ้านต่าง ๆ ประชุมกลุ่มเพื่อพิจารณาจัดสรรแม่พันธุ์โค-กระบือให้กับสมาชิกในแต่ละหมู่บ้านโดยพิจารณาจากจำนวนสมาชิกของแต่ละหมู่บ้าน
3. เมื่อที่ประชุมมีมติที่ประชุมในการจัดสรรจำนวนโค-กระบือให้กับสมาชิกแล้ว นำเสนอต่อผู้บริหารเทศบาลตำบลแม่โจ้ เพื่อพิจารณาและแจ้งผลให้กับสมาชิกกองทุนโค-กระบือ

3. โครงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชสำหรับเกษตรกรที่ยากจน เทศบาลตำบลแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์โครงการมีดังนี้

- เพื่อช่วยเหลือให้เกษตรกรสามารถปลูกพืชผลทางเกษตรตามฤดูกาล
- เกษตรกรลดภาระเรื่องต้นทุนการผลิต
- เพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรให้มีความมั่นคง
- เพื่อให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มขึ้นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

วิธีดำเนินงาน

- จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชต่าง ๆ ให้กับเกษตรกรที่ยากจนในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้ ซึ่งมีความต้องการเพาะปลูก

4. โครงการอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการผลิตที่ยั่งยืนของเกษตรกร เทศบาลตำบลแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์โครงการมีดังนี้

- เพื่อช่วยเหลือให้เกษตรกรมีความรู้ในการทำปฏึกอินทรีย์

- เกษตรกรใช้ปุ๋ยที่มีคุณภาพราคาประหยัด ลดต้นทุนการผลิต
- เพื่อให้ราษฎรมีส่วนร่วมช่วยกันฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อม
- เพื่อให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มขึ้น

วิธีดำเนินงาน

- จัดการอบรม โดยแบ่งเป็นการอบรมภาคทฤษฎี และการอบรมภาคปฏิบัติ เกี่ยวกับการฝึกอบรมความรู้โดยการบรรยายความรู้ด้านเกษตรกรรม และกรรมวิธีในการทำปุ๋ยหมัก การจัดกลุ่มเกษตรกรใน โครงการอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการผลิตที่ยั่งยืนของเกษตรกร

1. เทศบาลตำบลแม่โจ้จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการผลิตที่ยั่งยืนของเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้
2. คณะกรรมการของโครงการเชิญคณะกรรมการและประธานกลุ่มจากหมู่บ้านต่าง ๆ ประชุมกลุ่มเพื่อร่วมกันพิจารณาถึง
3. เมื่อที่ประชุมมีมติที่ประชุมหัวข้อในการอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการผลิตที่ยั่งยืนของเกษตรกร นำเสนอต่อผู้บริหารเทศบาลตำบลแม่โจ้ เพื่อพิจารณาและแจ้งผล หัวข้อการอบรม วัน เวลา และสถานที่ให้กับสมาชิกทราบ

นอกจากนี้เทศบาลตำบลแม่โจ้ได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรที่สนใจในการทำเกษตรในเรื่อง การผลิตปุ๋ยหมัก การเลี้ยงโค การทำการเกษตรแบบอินทรีย์ การปลูกผัก และการปลูกไม้ดอก จึงมีกลุ่มเกษตรกรตามความสนใจด้านการพัฒนาอาชีพทำงานประสานกับสำนักงานส่งเสริมการเกษตรประจำอำเภอสันทราย และ เทศบาลตำบลแม่โจ้ โดยได้มีการจัดทำโครงการในข้างต้นดังกล่าวขึ้นมาเพื่อใช้ในการพัฒนาอาชีพและส่งเสริมการทำการเกษตร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อัญชนา นิตินุณ (2543) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพสตรีของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง โดยโครงการพัฒนาป่าไม้ สวนป่าสิริภักดิ์ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับปานกลางทุกด้าน คือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผน โดยระบุว่าเขามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมที่ไม่เป็นทางการมากกว่ากิจกรรมด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เป็นเพราะสตรีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมีความคุ้นเคยกับการพูดคุยแลกเปลี่ยนอย่างไม่เป็นทางการมากกว่าการเสนอในที่ประชุม สำหรับการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมผู้ให้ข้อมูลระบุว่าเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับส่งเสริมและพัฒนา

อาชีพมากกว่ากิจกรรมอื่นเป็นเพราะเห็นว่าการฝึกอบรมทำให้ได้รับความรู้เพื่อพัฒนาทักษะในการทอผ้า ดังนั้นเมื่อมีการฝึกอบรมจึงเข้าร่วมเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์พบว่าผู้ให้ข้อมูลเข้ามามีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ด้านการซื้อวัสดุอุปกรณ์ได้ในราคาถูก โดยการรวมกลุ่มกันจัดซื้อครั้งละมาก ๆ ทำให้ได้ส่วนลดราคาจึงถูกลงและนอกจากจะซื้ออุปกรณ์ได้ในราคาถูกแล้วยังได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนสมาชิกด้วย

ปัญหาอุปสรรค ส่วนใหญ่พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการขาดเงินและแหล่งสินเชื่อราคาสินค้าที่ผลิตได้ต่ำ ตลาดค่อนข้างจำกัด ขาดวัสดุอุปกรณ์ จึงมีความต้องการให้จัดหาเงินทุนและแหล่งสินเชื่อ หาดตลาดการจัดจำหน่ายเพื่อให้ได้ราคาสูงและการให้บริการความรู้โดยการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน สำหรับข้อเสนอแนะควรให้สมาชิกมีการประชุมกันทุกเดือน และให้คณะกรรมการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน และทำหน้าที่บริหารจัดการและติดตามการผลิตสินค้าของกลุ่ม บริหารเงินกองทุนให้สามารถหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง ส่วนเจ้าหน้าที่ควรจะนำความรู้ใหม่ ๆ มาถ่ายทอดและให้มีการศึกษาดูงาน เพื่อจะได้นำความรู้ประสบการณ์มาปรับปรุงฝีมือในการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

อภัย วิภาตะโยธิน (2543) ได้ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษาบ้านศิลาแลง ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน ผลการศึกษาพบว่า การประเมินผลการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการประเมินผลทั้งก่อนและหลังปฏิบัติการมีความแตกต่างกันแต่ไม่แตกต่างในทางสถิติ สำหรับการทำยุทธวิธีการนำเปลี่ยนมาวางแผนดำเนินงาน โดยการโน้มน้าวจิตใจ ความคิดของประชาชนบ้านศิลาแลงทำให้การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาความรู้และทักษะในเรื่องการร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมในผลประโยชน์และร่วมในการประเมินผลและการวางแผนจะมีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน

วิจิตร วิมลชัย (2544) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบลแม่มาตัง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ด้านคือ ด้านการมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และด้านการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล เกษตรกรมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาในระดับน้อยที่สุด ส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมระดับน้อยที่สุด และมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลระดับน้อยที่สุด

พระฐานี จงเจน (2544) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท พระสงฆ์ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า มีส่วนร่วมในระดับมากทั้งหมดทั้งในด้านการค้นหาปัญหา ในการวางแผนในกิจกรรมการพัฒนาชนบทการปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผลโครงการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ สำหรับระดับปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทนั้น พระสงฆ์ผู้ให้ข้อมูลระบุถึงปัญหาอุปสรรคปานกลางในทุกด้านทั้งในด้านบุคคล ด้านพระธรรมวินัย กฎระเบียบของสงฆ์ ด้านการดำเนินงาน ด้านงบประมาณและเวลา

มนัส สุภลักษณ์ (2544) ได้ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในกิจกรรมธุรกิจท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ในรูปแบบการมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอนหลักของการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 23 กิจกรรมได้ภาพรวมของรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบประชาชนมีอำนาจ 9 กิจกรรม แบบความร่วมมือ 4 กิจกรรม แบบได้รับความช่วยเหลือ 8 กิจกรรม และแบบได้รับการเลี้ยงดู 2 กิจกรรม และพบว่าเงื่อนไขของรูปแบบการมีส่วนร่วมอยู่บนฐานของขีดความสามารถของสมาชิกชุมชนฯ ในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

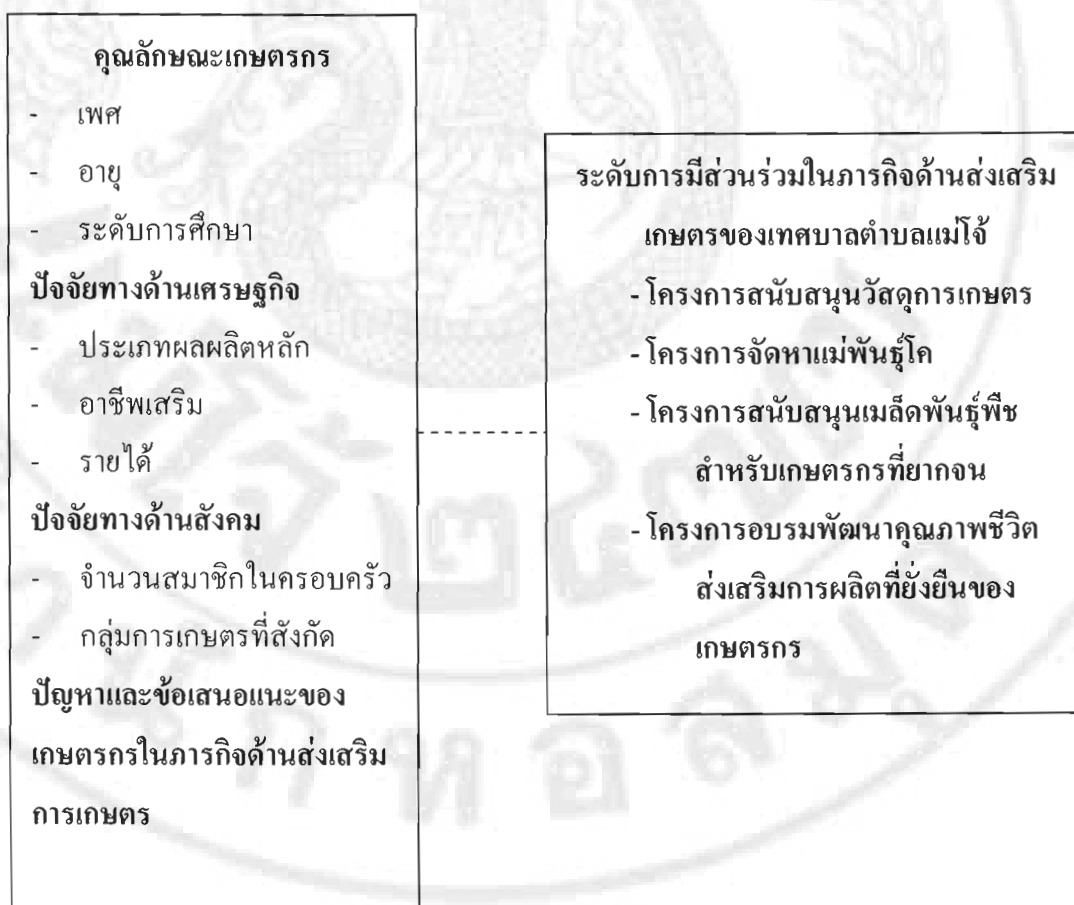
ภาคสรุป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความเกี่ยวข้องกับกับการพัฒนา คือ การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายการตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง โดยการเกิดสภาพของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะต้องเกิดสภาพการณ์หรือเงื่อนไขสำคัญคือการมีความตระหนักและความเห็นพ้องต้องกันของประชาชนที่มีจำนวนมากพอต่อการริเริ่มโครงการ/ภารกิจหนึ่งภารกิจใดเพื่อที่จะการเปลี่ยนแปลงที่เป็นความต้องการของส่วนรวม โดยความร่วมมือของประชาชนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามารับผิดชอบเพื่อการดำเนินการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการจะมีลักษณะเป็นการกระทำผ่านกลุ่มเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ โดยมีขั้นตอนในการมีส่วนร่วมดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา 2) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนการพัฒนา 3) การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา 4) การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา และ 5) การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนชนบทในรูปกลุ่ม/องค์กรชุมชนนั้นจะเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม

ในโครงการและการส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจพบว่าได้มีการทำโครงการส่งเสริมการเกษตรในปี 2550 จำนวน 4 โครงการดังนี้ 1) โครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตร (ปุ๋ย) 2) โครงการจัดหาแม่พันธุ์โค 3) โครงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชสำหรับเกษตรกรที่ยากจน และ 4) โครงการอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการผลิตที่ยั่งยืนของเกษตรกร จากโครงการทั้ง 4 โครงการของเทศบาลตำบลแม่ใจนั้นจะมีกลุ่มเป้าหมายของโครงการคือเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลแม่ใจ โดยที่วิธีดำเนินกิจกรรมของแต่ละโครงการนั้นเกษตรกรจะต้องมีส่วนร่วมในโครงการนั้น ๆ เช่น ร่วมจัดตั้งกลุ่ม เป็นสมาชิกในกลุ่ม ปฏิบัติโครงการ ข้อบังคับของกลุ่ม เป็นต้นและในส่วนของการดำเนินกิจกรรมในแต่ละโครงการนั้นยังต้องมีการประสานและขอความร่วมมือจากเทศบาลตำบลแม่ใจ ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภารกิจของเทศบาลตำบลในการพัฒนาอาชีพการเกษตร ดังนั้นในการดำเนินกิจกรรมของแต่ละโครงการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้แล้วสิ่งหนึ่งที่จะต้องเกิดขึ้นคือการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในแต่ละโครงการนั่นเองที่ต้องให้ความร่วมมือในตั้งแต่การวางแผนการจัดกิจกรรมไปจนถึงการประเมินผลของกิจกรรมในแต่ละโครงการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework of the Research)

จากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในภาพรวม พบว่า ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองจะมีความแตกต่างกันตามลักษณะของปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สมาชิกในครอบครัว กลุ่มการเกษตรที่สังกัด ซึ่งจากลักษณะของบุคคลที่ต่างกันนั้นความมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นก็จะแตกต่างกันออกไป ดังนั้นในการศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาจึงได้นำเอาแนวคิดการมีส่วนร่วมและการถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรให้การปกครองท้องถิ่น มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

(RESEARCH METHODOLOGY)

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของ
เทศบาลแม่โจ้ ได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

(Locale of the Research)

การศึกษครั้งนี้ ได้ศึกษาในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่โจ้ ครอบคลุมพื้นที่ 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลหนองหาร ตำบลป่าไผ่ และตำบลหนองจ่อม จำนวนทั้งสิ้น 15 หมู่บ้าน เหตุผลที่เลือกสถานที่ในการทำวิจัยครั้งนี้เพราะเทศบาลตำบลแม่โจ้กำลังเป็นพื้นที่ ที่จัดว่ามีการล้อมรอบโดยสถาบันพัฒนาการเกษตร และมีผู้ประกอบการอาชีพด้านการเกษตรทั้งเป็นอาชีพหลัก และอาชีพเสริม เช่น ปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์อยู่โดยรอบของพื้นที่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

(Population and Sampling Procedures)

ประชากรของการวิจัยที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกร ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่โจ้ จำนวน 8,037 ครัวเรือน (เทศบาลตำบลแม่โจ้, 2549) และเพื่อสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการคงไว้ซึ่งสาระสำคัญของการวิจัยที่ได้กำหนดให้มีการสุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนของประชากรโดยมีขั้นตอนของการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 โดยการสุ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (sample size) ได้คำนวณทางสถิติตามแบบของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 โดยใช้สูตรดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N = จำนวนของประชากรทั้งสิ้น
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้น

แทนค่า $N = 8,037$
 $e = 0.05$

$$n = \frac{8,037}{1 + 8,037(0.05)^2}$$

$$n = \frac{1,000}{3.5}$$

$$n = 381$$

ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 381 คน

ขั้นตอนที่ 2 ในแต่ละตำบลจำนวนประชากรแต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มต้องคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสมต่อประชากรในแต่ละกลุ่มด้วย โดยใช้สูตรดังนี้

$$n_i = \frac{nN_i}{N}$$

เมื่อ n_i = จำนวนตัวอย่างที่สุ่มจากตัวอย่างแต่ละกลุ่ม
 n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
 N_i = จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด

จากการคำนวณดังกล่าวได้จำนวนตัวอย่างที่เหมาะสมจากแต่ละหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและตัวอย่างจากแต่ละหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลแม่ใจ

หมู่บ้าน	ตำบล	จำนวนประชากร (ครัวเรือน)	จำนวนตัวอย่างที่สุ่ม (ครัวเรือน)
หมู่ 1	หนองหาร	211	10
หมู่ 2	หนองหาร	116	5
หมู่ 3	หนองหาร	552	26
หมู่ 4	หนองหาร	783	37
หมู่ 5	หนองหาร	1,581	74
หมู่ 6	หนองหาร	880	41
หมู่ 9	หนองหาร	995	47
หมู่ 10	หนองหาร	137	7
หมู่ 11	หนองหาร	453	21
หมู่ 12	หนองหาร	380	18
หมู่ 5	ป่าไผ่	478	22
หมู่ 10	ป่าไผ่	611	28
หมู่ 13	ป่าไผ่	359	17
หมู่ 4	หนองจ้อม	132	6
หมู่ 7	หนองจ้อม	369	17
รวม		8,037	381

ที่มา: เทศบาลตำบลแม่ใจ (2549)

จากตารางที่ 1 จำนวนตัวเลขของเกษตรกรที่ได้จากข้อมูลของเทศบาลตำบลแม่ใจ ซึ่งทำการสำรวจประชากรที่มีอาชีพด้านการเกษตร พบว่ามีทั้งสิ้น 8,037 ทางผู้วิจัยได้นำตัวเลขในแต่ละหมู่บ้านมาหาสัดส่วน โดยถือว่า ประชากรทั้ง 8,037 คน เป็นร้อยละ 100 แล้วหาว่าในแต่ละหมู่บ้านนั้นคิดเป็นร้อยละของทั้งตำบล แล้วจึงนำร้อยละที่ได้มาเปรียบเทียบกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาในการคำนวณขั้นต้น และทำการเปรียบเทียบออกมาให้อยู่ในสัดส่วนเดียวกัน ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน

จากนั้นผู้วิจัยจึงได้รวบรวมข้อมูลให้ครบตามจำนวนตัวอย่างโดยการให้ผู้ช่วยนักวิจัยนำแบบสอบถามไปแจกตามหมู่บ้านเพื่อให้ได้ครบตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling) เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูล การเลือกสอบถามจะเลือกถามเป็นรายครัวเรือนซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลของครัวเรือน โดยให้ผู้ผู้นำหรือสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งถ้าผู้ตอบแบบสอบถามรายใดไม่สามารถอ่านแบบสอบถามได้ด้วยตนเอง ผู้ช่วยนักวิจัยจะเป็นผู้อ่านสอบถามให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคำตอบที่ต้องการ

เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล (Instrument of Research)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยประกอบด้วยคำถามในลักษณะของคำถามปลายปิด (close-ended question) และปลายเปิด (open-ended question) ซึ่งแบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน ของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการเก็บรวบรวมรายละเอียดพื้นฐานของประชากรตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทผลผลิต อาชีพเสริม รายได้ และจำนวนสมาชิกในครอบครัวโดยคำถามเป็นลักษณะปลายปิดให้เลือกตอบ และปลายเปิดในข้ออายุและรายได้

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยคำถามเป็นลักษณะให้เลือกตอบ ระดับ 5 ระดับ ได้แก่ 5 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด 4 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก 3 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง 2 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย และ 1 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ ต่อภารกิจการส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้ โดยคำถามเป็นลักษณะปลายเปิดให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็น

การทดสอบเครื่องมือ (Pre – testing of the Instrument)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องในด้านความตรงในเนื้อหา (content validity) และทดสอบแบบสอบถามในด้านความเชื่อมั่น (reliability) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวนประมาณ 30 คน โดยคำนวณหาความเชื่อมั่น (reliability) ของ Cronbach ซึ่งเรียกว่า “สัมประสิทธิ์แอลฟา” (α - coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535: 96) มีสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \times \left[\frac{1 - \sum S_i^2}{S^2} \right]$$

โดยที่ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
 K แทน จำนวนข้อของเครื่องมือ
 $\sum S_i^2$ แทน ผลรวมของความแปรปรวน
 S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวม

ผลการทดสอบพบว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .9319 ซึ่งมีค่าเป็นบวก และเข้าใกล้ 1 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

วิธีการรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยประสานงานโดยตรงกับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเทศบาลตำบลแม่โจ้เพื่อขอทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่
2. ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยชี้แจงรายละเอียดวัตถุประสงค์และวิธีการรวบรวมข้อมูลการวิจัยให้ผู้ช่วยนักวิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ 3 ตำบล 15 หมู่บ้าน โดยแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูลเพื่อความต้องการของข้อมูลเก็บ
3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บได้มาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และอาจทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเมื่อข้อมูลที่เก็บได้ไม่ครบถ้วน เมื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อแปลผล และสรุปผลการวิจัยเพื่อนำไปรายงานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

(Analysis of Data)

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัย จะเน้นการตรวจสอบดูความเรียบร้อยและจัดลำดับข้อมูล เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และแจกแจงความถี่ทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science: SPSS For Windows) เพื่อทำการแจกแจงข้อมูลที่ได้ในแต่ละส่วนดังต่อไปนี้

1. ค่าความถี่และร้อยละ ใช้เพื่อแจกแจงจำนวนความถี่และร้อยละของ ข้อมูลพื้นฐาน ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทผลผลิต อาชีพเสริม รายได้ และจำนวนสมาชิกในครอบครัว

2. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้เพื่ออธิบายเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมต่อการกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของกลุ่มตัวอย่าง โดยลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) จำนวน 5 คำตอบ คือ

มีส่วนร่วมมากที่สุด	=	5 คะแนน
มีส่วนร่วมมาก	=	4 คะแนน
มีส่วนร่วมปานกลาง	=	3 คะแนน
มีส่วนร่วมน้อย	=	2 คะแนน
มีส่วนร่วมน้อยที่สุด	=	1 คะแนน

ในส่วนของการแปลผลค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมต่อการปกครองท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่โจ้ผู้วิจัยได้กำหนดระดับของค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย (weight mean score) เพื่ออธิบายการมีส่วนร่วมต่อการปกครองท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่โจ้ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535: 99-100)

ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมายค่าคะแนนเฉลี่ย
4.21-5.00	มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด
3.41-4.20	มีส่วนร่วมในระดับมาก
2.61-3.40	มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
1.81-2.60	มีส่วนร่วมในระดับน้อย
1.00-1.80	มีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

(RESULTS AND DISCUSSION)

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อภารกิจด้านส่งเสริมเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้มีวัตถุประสงค์เพื่อปัจจัยทางด้านบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่โจ้ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่โจ้ต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้ และศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่มีต่อการบริหารงานภารกิจส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้ รวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างเกษตรกร จำนวน 381 คน ซึ่งได้มาจากกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางข้อมูลประกอบคำบรรยายและวิจารณ์ผลการวิจัยในขอบเขตของข้อมูลที่ได้รวบรวมมาได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล

จากการศึกษาด้านลักษณะส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ครอบครัว อาชีพหลักทางการเกษตร อาชีพเสริมทางการเกษตร จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนแรงงานทางการเกษตร กลุ่มสมาชิกทางการเกษตรที่สังกัด (ตารางที่ 3-10) ปรากฏผลแยกตามรายการ สรุปได้ดังนี้

เพศ

ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.69) เป็นเพศชาย ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 43.31) เป็นเพศหญิง เหตุที่มีเพศชายมากกว่าเพศหญิงเนื่องจากส่วนใหญ่ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจะเป็นเพศชาย หรือเป็นหัวหน้าครอบครัวที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในขณะที่มีเพศหญิงอยู่จำนวนถึงร้อยละ 43.30 เนื่องจากในช่วงที่เก็บข้อมูล ผู้ที่สะดวกให้ข้อมูลจะเป็นสมาชิกในครอบครัวซึ่งได้แก่แม่บ้าน และบุตรหลานซึ่งสามารถอ่านแบบสอบถามได้เป็นอย่างดี (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
ชาย	216	56.69
หญิง	165	43.31
รวม	381	100.00

อายุ

ผู้ให้ข้อมูลเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 43.04) มีอายุระหว่าง 41-50 ปี รองลงมาร้อยละ 21.00 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี โดยที่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.47 มีอายุไม่เกิน 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.39 และมีอายุ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 2.10 ตามลำดับ โดยผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ยประมาณ 44 ปี อายุสูงสุดคือ 65 ปี อายุต่ำสุดคือ 20 ปี (ตารางที่ 3)

จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลประมาณสามในสี่ (ร้อยละ 76.90) มีอายุไม่เกิน 50 ปี อยู่ในวัยกลางคนขึ้นไปซึ่งเป็นวัยทำงานมีอาชีพที่ค่อนข้างแน่นอน ต้องรับผิดชอบต่อครอบครัว รู้จักใช้เหตุผล ความสำนึก ความสามารถแก้ไขปัญหา และมีสติปัญญาอยู่ในช่วงพัฒนามากที่สุด

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามอายุ

อายุ(ปี)	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
ไม่เกิน 30	51	13.39
31 – 40	78	20.47
41 – 50	164	43.04
51 – 60	80	21.00
มากกว่า 60	8	2.10
รวม	381	100.00

$\bar{X} = 43.81$ ปี $SD = 9.41$ $Min - Max = 20 - 65$

ระดับการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 42.52) จบการศึกษาระดับประถมศึกษาภาคบังคับ รองลงมา (ร้อยละ 21.26) จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ร้อยละ 12.07 จบการศึกษาระดับอนุปริญญา/ป.วส. ร้อยละ 10.76 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ป.วช. คิดเป็นร้อยละ 10.50 ตามลำดับ และยังพบว่าผู้ให้ข้อมูลที่ไม่จบการศึกษภาคบังคับ คิดเป็นร้อยละ 2.89 (ตารางที่ 4)

จากข้อมูลพบว่าส่วนใหญ่จะมีการศึกษาระดับประถมศึกษาภาคบังคับและสูงกว่า เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีอายุไม่มากนักจึงมีโอกาสได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น แม้จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาตั้งแต่ในอดีต จะมีเพียงร้อยละ 2.89 เท่านั้นที่ไม่จบการศึกษภาคบังคับทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเป็นบุคคลที่มีอายุระหว่าง 60-65 ปีซึ่งมีอยู่ร้อยละ 2.10 (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 4 จำนวน และร้อยละ ของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
ไม่จบการศึกษภาคบังคับ	11	2.89
ประถมศึกษาภาคบังคับ	162	42.52
มัธยมศึกษาตอนต้น	81	21.26
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ป.วช.	40	10.50
อนุปริญญา/ป.วส.	41	10.76
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	46	12.07
รวม	381	100.00

รายได้ครอบครัวต่อเดือน

ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าหนึ่งในสาม (ร้อยละ 35.96) มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,001-8,000 บาท โดยมีรายได้ครอบครัวต่อเดือน เฉลี่ย 8,866.79 บาท รายได้ต่ำสุด 1,500 บาท/เดือน และรายได้สูงสุด 40,000 บาท/เดือน (SD = 4,883.28) (ตารางที่ 5) ผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 25.72 มีรายได้ระหว่าง 8,001-12,000 บาท/เดือน และมีเพียงร้อยละ 16.27 เท่านั้นที่มีรายได้มากกว่า 12,000 บาท/เดือน ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลเกือบหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 22.05) มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาท

ผลจากการวิจัยแสดงว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้ในระดับที่สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ดีไม่มีความเดือดร้อนในด้านของการเงินมากนักเมื่อเทียบกับภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันที่มีค่าครองชีพที่

สูงมากขึ้น ส่วนเกษตรกรที่มีรายได้สูงอาจมีอาชีพที่มีความมั่นคง มีขนาดของธุรกิจที่ครอบคลุม และมีอาชีพที่ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งรายได้ต่างๆ ทำให้เกษตรกรสามารถนำไปใช้จ่ายในระบบการผลิตและการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้โดยไม่มีความเดือดร้อนมากนัก ส่วนผู้มีรายได้ 1,500-5,000 บาท/เดือน มีอาชีพที่ไม่มั่นคงทำงานรับจ้างทั่วไป และนอกจากรายได้ในส่วนนี้แล้วยังมีรายได้จากทางอื่นเช่น จากลูกหลาน และจาก สวัสดิการต่างๆ จึงทำให้มีความเป็นอยู่ในระดับที่อยู่พอกินเท่านั้น

ตารางที่ 5 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ (บาท)	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่เกิน 5,000	84	22.05
5,001 – 8,000	137	35.96
8,001 – 12,000	98	25.72
12,001 – 15,000	41	10.76
มากกว่า 15,000	21	5.51
รวม	381	100.00

$\bar{X}$ = 8,866.79 บาท SD = 4,883.28 Min – Max = 1,500 - 40,000

อาชีพหลักทางการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 87.93 ประกอบอาชีพหลักทางการเกษตรโดยการปลูกพืช ซึ่งมีทั้งพืชไร่ ไม้ผล ข้าว ไม้ดอก สวนผัก และไร่นาสวนผสม โดยมีการปลูกพืชไร่มากที่สุด (ร้อยละ 28.61) รองลงมา ทำไม้ผล เช่นลำไย และมะม่วง และทำนาข้าว เท่ากัน (ร้อยละ 21.00) ส่วนผู้ที่ทำปศุสัตว์ เช่น เลี้ยงโค สุกร และไก่ มีเพียงร้อยละ 12.07 เท่านั้น (ตารางที่ 6)

จากผลการวิจัยพบว่าอาชีพการทำพืชไร่มากที่สุด เพราะในปัจจุบันมีความต้องการทางการตลาดค่อนข้างสูงและสามารถทำการแปรรูปผลผลิตได้หลายอย่าง และมีสถานที่รับซื้อตลอดทั้งปี มีต้นทุนในการผลิตที่ต่ำ และความเสี่ยงต่อการตลาดค่อนข้างน้อยส่วนที่มีการทำการปลูกไม้ดอกน้อยที่สุดเพราะมีข้อจำกัดในด้านฤดูกาลไม่สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี ผลผลิตไม่แน่นอนทำให้มีการปลูกค่อนข้างน้อย นอกจากนี้การทำปศุสัตว์มีน้อย เนื่องจากต้นทุนในการเลี้ยงสูง และราคาของผลผลิตต่ำ มีความเสี่ยงมาก

ตารางที่ 6 จำนวน และร้อยละ ของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามผลผลิตหลักทางการเกษตร

อาชีพหลักทางการเกษตร	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
ทำพืชไร่	109	28.61
ไม้ผล	80	21.00
ทำนาข้าว	80	21.00
ทำปศุสัตว์	46	12.07
ไม้ดอก	36	9.45
สวนผัก ไร่นาสวนผสม	30	7.87
รวม	381	100.00

อาชีพเสริมของเกษตรกร

ผู้ให้ข้อมูลเกือบสองในสาม (ร้อยละ 62.99) มีอาชีพเสริมโดยเป็นแรงงานรับจ้างทั่วไปมากที่สุด รองลงมาคือ ประกอบธุรกิจส่วนตัว และค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 23.88 เป็นแรงงานฝีมือ เช่น หัตถกรรม และจักสาน คิดเป็นร้อยละ 8.92 และ อยู่ในช่วงกำลังศึกษาอาชีพเพิ่มเติม ร้อยละ 2.10 (ตารางที่ 7)

ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การทำการเกษตรจะมีช่วงเวลาและฤดูกาลจำกัด ทำให้เกษตรกรสามารถใช้เวลาที่เหลือไปเป็นแรงงานรับจ้างทั่วไปเพราะเป็นทางเลือกที่สามารถนำรายได้ไปจุนเจือครอบครัวได้ดี ส่วนผู้ที่กำลังศึกษาอาชีพเพิ่มเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และงานจักสาน

ตารางที่ 7 จำนวน และร้อยละ ของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามอาชีพเสริม

(n= 381)

อาชีพเสริม	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
เป็นแรงงานรับจ้างทั่วไป	240	62.99
ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ ค้าขาย	91	23.88
เป็นแรงงานฝีมือ เช่น หัตถกรรม จักสาน	34	8.92
อยู่ในช่วงกำลังศึกษาอาชีพเพิ่มเติม	8	2.10

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จำนวนสมาชิกในครอบครัว

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือน มากกว่า 4 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 29.92 รองลงมา มีสมาชิกในครัวเรือน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 29.13 มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 25.72 และมีสมาชิกไม่เกิน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 15.22 ตามลำดับ โดยลักษณะของสังคมไทย จะอยู่รวมกันเป็นรูปแบบครอบครัวขยาย ซึ่งอยู่อาศัยกับญาติมากกว่าที่จะแยกไปตั้งครอบครัวในที่แห่งใหม่

แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3.84 ลักษณะครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว ซึ่งประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริบททางสังคมของชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงไปคือจากเดิมเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ที่ พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย อยู่รวมกัน แต่ในปัจจุบันอิทธิพลของชุมชนเมืองมีผลทำให้สังคมชนบทเปลี่ยนไป คือมีวิถีชีวิตคล้ายคนในชุมชนเมืองมีการแยกตัวไปตั้งครอบครัวเดี่ยว ต่างจากครอบครัวใหญ่แบบในอดีต (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว

จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
ไม่เกิน 2	58	15.22
3	111	29.13
4	98	25.72
มากกว่า 4	114	29.92
รวม	381	100.00
$\bar{X} = 3.84$ $SD = 1.48$ $Min - Max = 1-6$		

จำนวนแรงงานทางการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47.77) ใช้แรงงานทางการเกษตร 2 คน รองลงมา ร้อยละ 23.62 ใช้แรงงานทางการเกษตร 3 คน ร้อยละ 8.92 ใช้แรงงานทางการเกษตร 1 คน และส่วนที่เหลือเพียงร้อยละ 6.04 ใช้แรงงานทางการเกษตร 4 คน ในขณะที่ผู้ที่ไม่ได้มีแรงงานทางการเกษตรมีถึงร้อยละ 13.65 (ตารางที่ 9)

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลมีสมาชิกในครอบครัวที่สามารถทำการเกษตรได้น้อยและไม่เพียงพอเนื่องจากบุตรของผู้ให้ข้อมูลได้แยกตัวออกไปแต่งงานสร้างครอบครัวใหม่ รวมถึงมีการส่งลูกหลานไปศึกษาในตัวเมืองคงเหลือแต่เด็กเล็กที่ยังอยู่กับครอบครัว

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรต้องการให้ลูกหลานมีการศึกษาที่สูงขึ้น รวมถึงปัญหาผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่ตรงตามความต้องการของตลาดและราคาต่ำซึ่งมีผลทำให้รายได้จากการทำเกษตรกรรมลดน้อยลง รวมทั้งภัยธรรมชาติที่ไม่สามารถคาดเดาได้

ตารางที่ 9 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามจำนวนแรงงานทางการเกษตร

จำนวนแรงงานทางการเกษตร(คน)	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
ไม่มี	52	13.65
1	34	8.92
2	182	47.77
3	90	23.62
4	23	6.04
รวม	381	100.00

กลุ่มสมาชิกทางการเกษตรที่สังกัด

ตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลเป็นสมาชิกกลุ่มมากกว่า 1 กลุ่ม โดยผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 57.22) เป็นสมาชิกทางการเกษตรกลุ่มปุ๋ยรองลงมาร้อยละ 26.25 เป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโค ร้อยละ 23.10 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 19.69 เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกผัก และมีเพียงร้อยละ 2.62 เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกดอกไม้

จากข้อมูลจะพบว่า กลุ่มปุ๋ยจะมีสมาชิกมากที่สุด เนื่องจาก ในแต่ละหมู่บ้านจะมีการรวมตัวกันเพื่อผลิตปุ๋ยหมัก เพื่อใช้ในกลุ่มของเกษตรกรเองอยู่แล้ว เนื่องจากการทำปุ๋ยหมัก ทำได้ง่าย และใช้วัสดุอุปกรณ์ไม่มาก จึงทำให้มีผู้สนใจเข้าร่วมกลุ่มกันมาก เพราะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเพื่อใส่พืชผลทางการเกษตร ในขณะที่กลุ่มผู้เลี้ยงโคนั้นในช่วงที่ผ่านมา รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนให้เกษตรกรได้มีโคไว้เลี้ยงเพื่อเป็นอาชีพเสริม ซึ่งได้รับความสนใจจากเกษตรกรเป็นอย่างมาก จึงทำให้มีเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มผู้เลี้ยงโคมาก (ร้อยละ 23.10) และผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 12.07) สนใจที่ยึดอาชีพทำปศุสัตว์เป็นอาชีพหลักของครอบครัว สำหรับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ กลุ่มผู้ปลูกพืชผัก และกลุ่มผู้ปลูกดอกไม้ เป็นกลุ่มที่ต้องอาศัยความพิถีพิถัน และทุ่มเทต่องาน ซึ่งจะเหมาะสมสำหรับผู้มีใจรักเท่านั้น ผู้เข้าร่วมกลุ่มจึงมีปริมาณน้อยกว่า

ตารางที่ 10 จำนวน และร้อยละ ของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร

(n = 381)

กลุ่มสมาชิกทางการเกษตร	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
กลุ่มปฎิ	218	57.22
กลุ่มผู้เลี้ยงโค	100	26.25
กลุ่มเกษตรอินทรีย์	88	23.10
กลุ่มผู้ปลูกพืชผัก	75	19.69
กลุ่มผู้ปลูกดอกไม้	10	2.62

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

การมีส่วนร่วมต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ

จากการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วย การรับทราบข่าวสารของโครงการทางการเกษตร การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตร ความต้องการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตร การมีส่วนร่วมต่อภารกิจขั้นริเริ่ม การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมด้านดำเนินการพัฒนา การมีส่วนร่วมด้านประเมินสถานการณ์โครงการ การมีส่วนร่วมด้านรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมด้านประเมินผลการพัฒนา และการมีส่วนร่วมการส่งเสริมการเกษตรในภาพรวม (ตารางที่ 11 – 20) ปรากฏผลแยกตามรายการ สรุปได้ดังนี้

การรับทราบข่าวสารของโครงการทางการเกษตร

ในการมีส่วนร่วมต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรในเรื่องการได้รับทราบข่าวสารของโครงการพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 87.66) ได้รับข่าวสารจากโครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตรมากที่สุด (ตารางที่ 11) รองลงมา ได้รับข่าวสารจาก 1)โครงการจัดหาแม่พันธุ์โค 2)โครงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชสำหรับเกษตรกรที่ยากจน และ 3)โครงการอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการผลิตที่ยั่งยืนของเกษตรกร (ร้อยละ 65.88, 59.06, และ 49.87 ตามลำดับ)

จากข้อมูลพบว่าผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบข้อมูลข่าวสารของเทศบาลตำบลแม่ใจต่อโครงการที่สนับสนุนภารกิจด้านการส่งเสริม เป็นผลทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนมีประสิทธิภาพ

โดยมีการสนับสนุนด้านวัสดุการเกษตรมากที่สุด จากหอกระจายข่าวของหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่เทศบาลแจ้งข่าวสารให้เกษตรกรด้วยตนเอง อีกทั้งยังเป็นโครงการที่ช่วยเหลือเกษตรกรทำให้เป็นโครงการที่ผู้ให้ข้อมูลรับทราบข้อมูลข่าวสารมากที่สุด

ตารางที่ 11 จำนวน และร้อยละของการได้รับทราบข่าวสารของโครงการทางการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล
(n = 381)

โครงการที่ได้รับทราบข่าวสาร ทางการเกษตร	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
โครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตร	334	87.66
โครงการจัดหาแม่พันธุ์โค	251	65.88
โครงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชสำหรับเกษตรกร ที่ยากจน	225	59.06
โครงการอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการ ผลิตที่ยั่งยืนของเกษตรกร	190	49.87

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตร

ในการมีส่วนร่วมต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตร ในตารางที่ 12 พบว่าผู้ให้ข้อมูลมากกว่าสองในสาม (ร้อยละ 67.98) ระบุว่าได้เข้าร่วมโครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตรมากที่สุด รองลงมาได้เข้าร่วมกับ 1)โครงการจัดหาแม่พันธุ์โค 2)โครงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชสำหรับเกษตรกรที่ยากจน และ 3)โครงการอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการผลิตที่ยั่งยืนของเกษตรกร (ร้อยละ 32.81, 32.28 และ 23.36 ตามลำดับ)

ทั้งนี้พบว่าผู้ให้ข้อมูลได้เข้าร่วมในโครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตร และโครงการจัดหาแม่พันธุ์โคมากที่สุด เพราะเป็นโครงการหลักที่ทางเทศบาลให้ความสำคัญ เนื่องจากโครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตร เป็นโครงการที่นำวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาผลิตปุ๋ยหมักซึ่งสามารถช่วยลดต้นทุนการซื้อปุ๋ยเคมีของเกษตรกร ทำให้มีต้นทุนการผลิตลดลง ในขณะเดียวกันโครงการจัดหาแม่พันธุ์โค เป็นโครงการที่ทางเทศบาลได้ให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นโครงการที่สร้างรายได้เสริมให้แก่เกษตรกร และเป็นโครงการที่รัฐบาลในอดีตได้นำร่องไว้ และประสบความสำเร็จใน

ระดับหนึ่ง ส่วนสาเหตุที่เกษตรกรบางส่วนไม่เข้าร่วมโครงการถึงแม้จะได้รับทราบข่าวสารแล้ว เนื่องจากไม่มีเวลาเพียงพอในการเข้าร่วม เพราะการเข้าร่วมต้องเข้าร่วมประชุมและทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งทำให้เสียเวลาในการประกอบอาชีพ เพราะบางส่วนมีอาชีพเสริมอยู่ เช่น รับจ้าง หรือค้าขาย

ตารางที่ 12 จำนวน และร้อยละของการได้เข้าร่วม โครงการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล

(n = 381)

การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตร	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
โครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตร	259	67.98
โครงการจัดหาแม่พันธุ์โค	125	32.81
โครงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชสำหรับ เกษตรกรที่ยากจน	123	32.28
โครงการอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการ ผลิตที่ยั่งยืนของเกษตรกร	89	23.36

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ความต้องการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตร

ในการมีส่วนร่วมต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรในเรื่องความต้องการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตร พบว่าผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 57.22) ระบุว่าต้องการเข้าร่วมโครงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชสำหรับเกษตรกรที่ยากจนมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 50.13 ต้องการเข้าร่วมโครงการจัดหาแม่พันธุ์โค ร้อยละ 46.98 ต้องการเข้าร่วมโครงการอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการผลิตที่ยั่งยืนของเกษตรกร และร้อยละ 46.19 เข้าร่วมโครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตร ตามลำดับ (ตารางที่ 13)

ทั้งนี้พบว่าโครงการที่ผู้ให้ข้อมูลสนใจเข้าร่วมโครงการมากที่สุดคือโครงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชสำหรับเกษตรกรที่ยากจน เนื่องจากเป็นโครงการที่ช่วยเหลือในการจัดหาเมล็ดพันธุ์ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตอย่างหนึ่งซึ่งปัจจุบันมีราคาสูง อีกทั้งยังเป็นการแนะนำเมล็ดพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกในพื้นที่อีกด้วย ในขณะที่ โครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตร พบว่าผู้ให้ข้อมูลให้ความสนใจน้อยที่สุด เนื่องจากส่วนใหญ่ปัจจุบันได้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวหรือ เคยเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวมาแล้ว

ตารางที่ 13 จำนวน และร้อยละของความต้องการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล

(n = 381)

ความต้องการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตร	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
โครงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชสำหรับเกษตรกร ที่ยากจน	218	57.22
โครงการจัดหาแม่พันธุ์โค	191	50.13
โครงการอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการ ผลิตที่ยั่งยืนของเกษตรกร	179	46.98
โครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตร	176	46.19

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

การมีส่วนร่วมขั้นริเริ่ม

ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในการกิจโครงการส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลแม่ใจในขั้นริเริ่มในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.07) โดยในรายละเอียดพบว่า มีส่วนร่วมมากที่สุดในเรื่องการได้พูดคุยเรื่องความต้องการการกิจด้านส่งเสริมการเกษตรภายในชุมชนของตนเอง (ค่าเฉลี่ย 3.48) และมีส่วนร่วมในระดับปานกลางในประเด็น คือ 1) ค้นหาความจำเป็นในการเข้าร่วมการกิจด้านส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร 2) การได้เสนอปัญหา หรือข้อเสนอแนะด้วยวาจาเกี่ยวกับปัญหาการกิจด้านส่งเสริมเกษตร 3) เขียนเสนอปัญหา หรือข้อเสนอแนะการกิจด้านส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร 4) เสนอแนวทางการแก้ไขการกิจด้านส่งเสริมเกษตรในหมู่บ้าน ชุมชน 5) ริเริ่มวางแผนโครงการการกิจด้านส่งเสริมการเกษตร 6) แสดงความคิดเห็นในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการกิจด้านส่งเสริมการเกษตร เพื่อนำไปพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชนของตนเอง 7) พิจารณาแนวทางและความเป็นไปได้ในโครงการด้านการเกษตรของชุมชน และ 8) จัดเรียงลำดับความสำคัญก่อนหลังของโครงการส่งเสริมและพัฒนาทางการเกษตร คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.39, 3.22, 3.06, 2.99, 2.97, 2.97, 2.86 และ 2.70 ตามลำดับ (ตารางที่ 14)

เมื่อพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมที่ผู้ให้ข้อมูลได้ระบุในตารางที่ 14 แต่ละประเด็นแล้วแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 18.90-53.27 มีส่วนร่วมในการกิจโครงการส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลแม่ใจในขั้นริเริ่มในระดับมากและมากที่สุด เนื่องจากในเรื่องการได้พูดคุยเรื่องความต้องการการกิจด้านส่งเสริม และพัฒนาความจำเป็นในการเข้าร่วมการเกษตรภายในชุมชนของ

ตนเอง ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เกษตรกรจะได้แสดงความคิดเห็นในความต้องการต่องานส่งเสริมการเกษตรผ่านเวทีชุมชน โดยสิ่งที่จะได้รับคือแนวทางหรือโครงการส่งเสริมการเกษตรที่มาจากความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรเอง ทำให้โครงการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้เกิดขึ้นได้ตรงตามความต้องการแท้จริงของชุมชน

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลในตารางที่ 14 แต่ละประเด็นแล้ว พบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 11.81-41.21 ระบุว่ามีส่วนร่วมน้อย และน้อยที่สุดในทุกประเด็น เนื่องจาก มีข้อจำกัดเรื่องเวลาที่ต้องประกอบอาชีพ ไม่มีโอกาสได้เข้าร่วมประชุม และไม่มีโอกาสได้ติดต่อกับทางเทศบาล

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการเกษตรในระดับพื้นที่เริ่ม

ภารกิจด้านการมีส่วนร่วมพื้นที่เริ่ม	การมีส่วนร่วม			ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง น้อย			
การได้พูดคุยเรื่องความต้องการการกิจด้าน	45	158	124	44	10	
ส่งเสริมการเกษตรภายในชุมชนของตนเอง	(11.81)	(41.46)	(32.54)	(11.54)	(2.63)	มาก
ค้นหาความจำเป็นในการเข้าร่วมภารกิจด้าน	41	136	147	47	10	
ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร	(10.76)	(35.69)	(38.58)	(12.33)	(2.62)	ปานกลาง
การได้เสนอปัญหา หรือข้อเสนอแนะด้วยวาจา	4	103	171	84	19	
เกี่ยวกับปัญหาภารกิจด้านส่งเสริมเกษตร	(4.98)	(27.03)	(44.98)	(22.04)	(4.98)	ปานกลาง
เขียนเสนอปัญหาหรือข้อเสนอแนะภารกิจด้าน	4	72	195	88	22	
ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร	(1.04)	(18.89)	(51.18)	(23.09)	(5.77)	ปานกลาง
เสนอแนวทางการแก้ไขภารกิจด้านส่งเสริมเกษตร	3	69	152	126	31	
ในหมู่บ้าน ชุมชน	(0.79)	(18.11)	(39.89)	(33.07)	(8.14)	ปานกลาง
ริเริ่มวางแผนโครงการภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตร	13	93	170	83	22	
	(3.41)	(24.41)	(44.62)	(21.68)	(5.77)	ปานกลาง
แสดงความความคิดเห็นในการกำหนดนโยบาย เพื่อ	6	106	162	95	12	
นำไปพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชนของตนเอง	(1.57)	(27.82)	(42.52)	(24.93)	(3.15)	ปานกลาง

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ภารกิจด้านการมีส่วนร่วมชนริเริ่ม	การมีส่วนร่วม				ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับการมี ส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
พิจารณาแนวทางและความเป็นไปได้ในโครงการ	12	118	206	33	12		
ด้านการเกษตรของชุมชน	(3.15)	(30.97)	(54.07)	(8.66)	(3.15)	0.82	ปานกลาง
จัดเรียงลำดับความสำคัญก่อนหลังของโครงการ	6	98	207	55	15		
	(1.57)	(25.72)	(54.33)	(14.44)	(3.94)	0.88	ปานกลาง
รวม					3.07	0.62	ปานกลาง

หมายเหตุ: 1) ระดับการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 - 5.00 การมีส่วนร่วมมาก
 การมีส่วนร่วม ปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 - 3.40 การมีส่วนร่วมน้อย
 การมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 - 1.80 การมีส่วนร่วมน้อย

2) ตัวเลขในเครื่องหมายวงเล็บหมายถึง ร้อยละการมีส่วนร่วมแต่ละรายการ

การมีส่วนร่วมการวางแผน

ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการเกษตรในระดับขั้นการวางแผน ในระดับน้อยทุกประเด็น ค่าเฉลี่ย 2.56 คือ 1) การจัดขั้นตอนการวางแผนตามลำดับก่อนหลัง 2) จัดทำข้อมูลเกี่ยวกับภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร 3) จัดทำแผน/โครงการภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร 4) กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร และ 5) กำหนดแนวทางดำเนินงานโครงการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.58, 2.58, 2.57, 2.56 และ 2.53 ตามลำดับ (ตารางที่ 15)

เมื่อพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมที่ผู้ให้ข้อมูลได้ระบุในตารางที่ 15 แต่ละประเด็นแล้ว แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 43.04-46.46 มีส่วนร่วมในระดับน้อยและน้อยที่สุดในทุกประเด็น เนื่องจากทางเทศบาลได้วางโครงการทั้งหมด รวมถึงนโยบายในการส่งเสริม และแนวทางการดำเนินงานไว้ล่วงหน้าแล้ว ในส่วนของผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 13.38-16.53 ที่ระบุว่ามีส่วนร่วมในระดับมาก และมากที่สุด เนื่องจากเป็นผู้นำชุมชนซึ่งได้เข้ามาติดต่อหรือมีส่วนร่วมกับการวางแผนของเทศบาลโดยตรง จึงระบุว่ามีส่วนร่วมในระดับมาก

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการเกษตรในระดับชั้นการวางแผน

ภารกิจด้านการมีส่วนร่วมการวางแผน	การมีส่วนร่วม				ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย			
การจัดขั้นตอนการวางแผนตามลำดับก่อนหลัง	6 (1.57)	45 (11.81)	153 (40.16)	140 (36.75)	37 (9.71)	0.87	น้อย
กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร	5 (1.31)	47 (12.34)	151 (39.63)	134 (35.17)	44 (11.55)	0.89	น้อย
กำหนดแนวทางดำเนินงานโครงการส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร	3 (0.79)	54 (14.17)	149 (39.10)	113 (29.66)	62 (16.27)	0.95	น้อย
จัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร	3 (0.79)	51 (13.39)	163 (42.79)	111 (29.13)	53 (13.91)	0.91	น้อย
จัดทำแผน/โครงการภารกิจด้านส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร	5 (1.31)	58 (15.22)	145 (38.06)	117 (30.71)	56 (14.70)	0.96	น้อย
รวม					2.56	0.79	น้อย

หมายเหตุ: 1) ระดับการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 - 5.00 การมีส่วนร่วมมาก
 การมีส่วนร่วม ปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 - 3.40 การมีส่วนร่วมน้อย
 การมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 - 1.80 การมีส่วนร่วมน้อย

2) ตัวเลขในเครื่องหมายวงเล็บหมายถึง ร้อยละการมีส่วนร่วมแต่ละรายการ

การมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนา

ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการเกษตรในระดับชั้นดำเนินการพัฒนาในระดับปานกลางทุกประเด็น โดยมีค่าเฉลี่ย 3.03 คือ 1) ทำภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร 2) ประชาสัมพันธ์ภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรร่วมกับเทศบาลตำบลแม่ใจ 3) ประสานงานในโครงการภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร 4) ขอความช่วยเหลือในการทำโครงการภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรจากภายนอก 5) สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ และแรงงานในโครงการภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร และ 6) ร่วมบริหารงานในโครงการภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.28, 3.24, 3.04, 2.95, 2.89 และ 2.76 ตามลำดับ (ตารางที่ 16)

เมื่อพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมที่ผู้ให้ข้อมูลได้ระบุในตารางที่ 16 แต่ละประเด็นแล้ว แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 20.22-45.67 มีส่วนร่วมในระดับมากและมากที่สุดในทุกประเด็น ด้วยเหตุที่ว่า ในชั้นดำเนินการพัฒนานั้น ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในเรื่องการร่วมทำภารกิจด้านการเกษตรและการพัฒนากิจการเกษตร ซึ่งเป็นการลงมือปฏิบัติตามแผนที่ทางเทศบาลได้วางไว้ แสดงว่าเกษตรกรได้มีส่วนร่วมต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลในฐานะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งเป็นขั้นตอนที่จะทำให้โครงการต่าง ๆ ดำเนินต่อไปได้ และเมื่อเกษตรกรได้ดำเนินการตามแผนที่ทางเทศบาลได้วางไว้ ทำให้เกษตรกรมีโอกาสได้รับผลประโยชน์จากโครงการมากที่สุด

นอกจากนั้น ยังมีประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 18.38-39.38 ระบุว่ามีส่วนร่วมน้อยและน้อยที่สุดในทุกประเด็นเช่นกัน เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ในโครงการได้ขอรับการสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญแนะนำความรู้ความเข้าใจในโครงการของเทศบาลตำบลแม่ใจด้านภารกิจของการส่งเสริมการเกษตรจึงทำให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับน้อย

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการเกษตรในระดับพื้นที่ดำเนินการพัฒนา

ภารกิจด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนา	การมีส่วนร่วม				ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย			
ทำภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร	39 (10.24)	135 (35.43)	111 (29.13)	72 (18.89)	24 (6.30)	1.04	ปานกลาง
ประชาสัมพันธ์ภารกิจด้านส่งเสริมฯ เกษตร	44 (11.55)	131 (34.38)	110 (28.90)	81 (21.26)	15 (3.94)	3.24	ปานกลาง
ประสานงานในภารกิจด้านส่งเสริมฯ	14 (3.67)	78 (20.47)	159 (41.73)	114 (29.92)	16 (4.20)	1.07	ปานกลาง
ขอความช่วยเหลือจากภายนอก	10 (2.62)	68 (17.85)	153 (40.16)	123 (32.29)	27 (7.09)	0.75	ปานกลาง
สนับสนุนภารกิจด้านส่งเสริมฯ	8 (2.10)	88 (23.10)	215 (56.43)	55 (14.44)	15 (3.94)	0.90	ปานกลาง

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ภารกิจด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนา	การมีส่วนร่วม			ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับการมี ส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง น้อย			
บริหารภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร	5 (1.32)	72 (18.90)	219 (57.48)	72 (18.90) (3.42)	0.91	ปานกลาง
รวม				3.03	0.70	ปานกลาง

หมายเหตุ: 1) ระดับการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 - 5.00 การมีส่วนร่วมมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 - 4.20

การมีส่วนร่วม ปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 - 3.40 การมีส่วนร่วมน้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.81 - 2.60

การมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 - 1.80

2) ตัวเลขในเครื่องหมายวงเล็บหมายถึง ร้อยละการมีส่วนร่วมแต่ละรายการ

การมีส่วนร่วมประเมินสถานการณ์โครงการ

ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการเกษตรในระดับชั้นประเมินสถานการณ์โครงการในระดับ ปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.66 โดยในรายละเอียดพบว่ามีส่วนร่วมมากที่สุดในเรื่องการมีส่วนร่วมในการประเมินขั้นตอนการปฏิบัติการกิจด้านส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.70 รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในการประเมินโครงการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.63 ตามลำดับ (ตารางที่ 17)

เมื่อพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมที่ผู้ให้ข้อมูลได้ระบุในตารางที่ 17 แต่ละประเด็นแล้ว แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 40.69-45.68 มีส่วนร่วมในระดับน้อยและน้อยที่สุดในทุกประเด็นเนื่องจากผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรทั่วไปที่ไม่ใช่ระดับผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่มเกษตรกร ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนร่วมในระดับมากและมากที่สุดในทุกประเด็น (ร้อยละ 16.54-18.64) โดยการมีส่วนร่วมประเมินสถานการณ์โครงการนั้น ส่วนใหญ่เป็นผู้นำชุมชน หรือผู้นำกลุ่มเกษตรกรที่เป็นตัวแทนของเกษตรกรทั่วไปเข้าร่วมประชุมจะช่วยให้ทางเทศบาลเองได้ทราบว่าการปฏิบัติการโครงการส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลนั้นเป็นที่พอใจ และช่วยให้เกษตรกรได้รับประโยชน์อย่างแท้จริงจากโครงการ และมีอะไรที่ทางเทศบาลควรปรับปรุงหรือไม่ เพื่อให้โครงการต่าง ๆ มีประโยชน์ต่อตัวเกษตรกรมากที่สุด

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการเกษตรในระดับขึ้นประเมินสถานการณ์โครงการ

ภารกิจด้านการมีส่วนร่วม ประเมินสถานการณ์โครงการ	การมีส่วนร่วม			ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับการมี ส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
ประเมินการปฏิบัติภารกิจ	6 (1.58)	65 (17.06)	155 (40.69)	121 (31.76)	34 (8.93)	ปานกลาง
การประเมินโครงการ	8 (2.10)	55 (14.44)	144 (37.80)	137 (35.96)	37 (9.72)	ปานกลาง
รวม				2.66		ปานกลาง

หมายเหตุ: 1) ระดับการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 - 5.00 การมีส่วนร่วมมาก การมีส่วนร่วมปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 - 3.40 การมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 - 1.80

2) ตัวเลขในเครื่องหมายวงเล็บหมายถึงร้อยละการมีส่วนร่วมแต่ละรายการ

การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์

ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการเกษตรในระดับขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาในระดับ ปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.25 โดยในรายละเอียดพบว่ามีส่วนร่วมมากที่สุดในเรื่องการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาทางด้านการโครงการภารกิจด้านส่งเสริมเกษตรด้านวัตถุ มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.29 รองลงมาคือการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาโครงการภารกิจด้านส่งเสริมเกษตรด้านการพัฒนาจิตใจ มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.22 ตามลำดับ (ตารางที่ 18)

เมื่อพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมที่ผู้ให้ข้อมูลได้ระบุในตารางที่ 18 แต่ละประเด็นแล้ว แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 37.80-42.53 มีส่วนร่วมในระดับมากและมากที่สุดในทุกประเด็น ซึ่งในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้น ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในเรื่องการร่วมรับผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาทางด้านการโครงการภารกิจด้านส่งเสริมเกษตรด้านวัตถุ ซึ่งเป็นส่วนที่เกษตรกรได้กำหนดการแจกจ่ายผลประโยชน์จากภารกิจด้านการพัฒนาในชุมชนในพื้นที่เท่าเทียม และเสมอภาคกัน ซึ่งช่วยลดความขัดแย้ง และทำให้เกิดความสามัคคี และทำให้โครงการมีภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาของเกษตรกร ว่าไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง แต่ในส่วนของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 23.89-26.25 มีส่วนร่วมในระดับที่น้อยและน้อยที่สุดในทุกประเด็น อาจเนื่องจากเกษตรกรไม่ทราบผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับทำให้ไม่เข้าร่วมในโครงการ ที่เทศบาลได้เตรียมการไว้ทำให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับที่น้อย

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการเกษตรในระดับขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา

ภารกิจด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	การมีส่วนร่วม				ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับการมี ส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
ด้านวัตถุ	59 (15.49)	103 (27.04)	128 (33.60)	75 (19.69)	16 (4.20)	1.08	ปานกลาง
ด้านการพัฒนาจิตใจ	59 (15.49)	85 (22.31)	137 (35.96)	81 (21.26)	19 (4.99)	1.09	ปานกลาง
รวม					3.25	1.03	ปานกลาง

หมายเหตุ: 1) ระดับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมมากที่สุด
การมีส่วนร่วม ปานกลาง
การมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 - 5.00
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 - 3.40
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 - 1.80

การมีส่วนร่วมมาก
การมีส่วนร่วมน้อย

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 - 4.20
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.81 - 2.60

2) ตัวเลขในเครื่องหมายวงเล็บหมายถึงร้อยละการมีส่วนร่วมแต่ละรายการ

การมีส่วนร่วมประเมินผลการพัฒนา

ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการเกษตรในระดับขั้นการประเมินผล การพัฒนาในระดับ ปานกลาง ทุกประเด็นโดยมีค่าเฉลี่ย 2.79 คือ 1) เก็บรวบรวมข้อมูลภารกิจ ด้านส่งเสริมเกษตร 2) สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลภารกิจด้านส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร 3) ค้นหาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลภารกิจด้านส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร 4) รายงาน ประเมินผลภารกิจด้านส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร 5) รายงานติดตามภารกิจด้านส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร 6) การประเมินความสำเร็จของภารกิจด้านส่งเสริมเกษตร และ 7) การประเมิน ความก้าวหน้าของภารกิจด้านส่งเสริมเกษตรความก้าวหน้าเป็นระยะ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.83, 2.82, 2.82, 2.80, 2.76, 2.76 และ 2.75 ตามลำดับ (ตารางที่ 19)

เมื่อพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมที่ผู้ให้ข้อมูลได้ระบุในตารางที่ 19 แต่ละประเด็นแล้ว แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 16.81-22.84 มีส่วนร่วมในระดับมากและมากที่สุดในทุก ประเด็น ซึ่งหมายถึงการที่ทางเทศบาลสามารถจะนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมไว้จากตัวเกษตรกรร เองมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรในโอกาสต่อไป เพราะ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสถานการณ์และสภาพแวดล้อมของชุมชน

นอกจากนั้น ยังมีประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 30.72-38.59 ระบุว่ามีส่วนร่วมน้อย และน้อยที่สุด เนื่องจากการประเมินผลการพัฒนาเป็นงานของบริหารและของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้ประเมิน จึงทำให้โอกาสที่เกษตรกรจะได้เข้าร่วมในระดับขั้นประเมินผลการพัฒนาน้อย

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการเกษตรในระดับชั้นประถมศึกษาพัฒนา

ภารกิจด้านการมีส่วนร่วมประเมิผลการพัฒนา	การมีส่วนร่วม			ค่าเฉลี่ย		ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับการมี ส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
เก็บรวบรวมข้อมูลภารกิจด้านส่งเสริมเกษตร	3 (0.79)	84 (22.05)	157 (41.21)	116 (30.45)	21 (5.52)	0.82	ปานกลาง
สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลภารกิจด้าน	4	73	179	102	23		
ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร	(1.05)	(19.16)	(46.99)	(26.78)	(6.04)	0.84	ปานกลาง
ค้นหาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลภารกิจด้าน	7	61	196	96	21		
ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร	(1.84)	(16.01)	(51.45)	(25.20)	(5.52)	0.86	ปานกลาง
รายงานประเมิผลการกิจด้านส่งเสริมและ	5	59	185	104	28		
พัฒนาการเกษตร	(1.32)	(15.49)	(48.56)	(27.30)	(7.35)	0.81	ปานกลาง
รายงานติดตามภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนาการ	1	72	183	103	22		
เกษตร	(0.27)	(18.90)	(48.04)	(27.04)	(5.78)	0.84	ปานกลาง
การประเมินความสำเร็ของภารกิจด้านส่งเสริม	4	74	156	119	28		
เกษตร	(1.05)	(19.43)	(40.95)	(31.24)	(7.35)	0.87	ปานกลาง

ตารางที่ 19 (ต่อ)

ภารกิจด้านการมีส่วนร่วมประเพณีผลการพัฒนา	การมีส่วนร่วม			ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน		ระดับการมี
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง น้อย		มาตรฐาน	ส่วนรวม	
การประเมินความก้าวหน้าของภารกิจด้านส่งเสริม	7	61	178	107	28		
เกษตรความก้าวหน้าเป็นระยะๆ	(1.84)	(16.01)	(46.72)	(28.09)	(7.35)	0.88	ปานกลาง
รวม				2.79	0.69		ปานกลาง

หมายเหตุ: 1) ระดับการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมมากที่สุด การมีส่วนร่วมมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 - 4.20
 การมีส่วนร่วม ปานกลาง การมีส่วนร่วมน้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.81 - 2.60
 การมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 - 1.80

2) ตัวเลขในเครื่องหมายวงเล็บหมายถึงร้อยละการมีส่วนร่วมแต่ละรายการ

การมีส่วนร่วมการส่งเสริมการเกษตรในภาพรวม

จากการศึกษาสรุปภาพรวมการมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการเกษตรพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.90 ในประเด็น 1) การมีส่วนร่วมในระดับขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา 2) การมีส่วนร่วมในระดับขั้นริเริ่ม 3) การมีส่วนร่วมในระดับขั้นดำเนินการพัฒนา 4) การมีส่วนร่วมในระดับขั้นประเมินผลการพัฒนา และ 5) การมีส่วนร่วมในระดับขั้นประเมินสถานการณ์โครงการ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.25, 3.07, 3.03, 2.79 และ 2.66 ตามลำดับ ส่วนการมีส่วนร่วมในระดับน้อย ในระดับขั้นการวางแผนมีค่าเฉลี่ย 2.56 (ตารางที่ 20)

การที่ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมกับการส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลแม่ใจ ในระดับปานกลางเกือบทุกประเด็นนั้น เนื่องจากผู้รับผิดชอบโครงการเป็นผู้ดำเนินการในทุกขั้นตอน และในส่วนของระดับขั้นในการวางแผนผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับน้อย เนื่องจากทางเทศบาลเป็นผู้ดำเนินการวางแผนไว้ล่วงหน้าก่อนการดำเนินโครงการ ซึ่งผู้ที่จะมีส่วนร่วมในระดับการวางแผนนี้จะเป็นผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และผู้ให้ข้อมูลบางส่วน ได้แก่ ผู้นำชุมชน และตัวแทนของเกษตรกรเท่านั้นที่มีส่วนร่วม ในการวางแผน ทำให้ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่ามีส่วนร่วมในการวางแผนน้อย

ตารางที่ 20 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการเกษตรในภาพรวม

การมีส่วนร่วมการส่งเสริมการเกษตรในภาพรวม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการมีส่วนร่วม
ขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา	3.25	1.03	ปานกลาง
ขั้นริเริ่ม	3.07	0.62	ปานกลาง
ขั้นดำเนินการพัฒนา	3.03	0.70	ปานกลาง
ขั้นประเมินผลการพัฒนา	2.79	0.69	ปานกลาง
ขั้นประเมินสถานการณ์โครงการ	2.66	0.86	ปานกลาง
ขั้นการวางแผน	2.56	0.79	น้อย
รวม	2.90	0.61	ปานกลาง

ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า เกษตรกรในพื้นที่ของเทศบาลตำบลแม่ใจที่เข้ามาส่งเสริม ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาและข้อเสนอแนะต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ ที่ควรได้รับการช่วยเหลือและแก้ไขจากองค์กรเกี่ยวกับภารกิจด้านส่งเสริม สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาในการทำภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ

- เกษตรกรยังมีปัญหาด้านเวลาที่ตรงกับเวลาทำงานของเกษตรกรก่อให้เกิดการติดต่อสื่อสารของเทศบาลตำบลแม่ใจ รวมทั้งเวลาที่เจ้าหน้าที่ได้ดำเนิน โครงการเป็นช่วงในการทำการเกษตร
- การมีส่วนร่วมของชุมชนเนื่องจากเทศบาลตำบลแม่ใจเป็นชุมชนที่กำลังพัฒนาด้านการเกษตรควบคู่กับการพัฒนาด้านการเกษตรอุตสาหกรรมทำให้สมาชิกผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่มีเวลาตรงกับคานัดหมายประชุมชี้แจง โครงการของเทศบาลตำบลแม่ใจทำให้การรับรู้ข่าวสารของเทศบาลตำบลแม่ใจคลาดเคลื่อน
- เกษตรกรส่วนที่ไม่ทราบข่าวสารของโครงการ เนื่องจากพื้นที่ของชุมชนที่มีขนาดใหญ่และอาชีพในการทำเกษตรของแต่ละชุมชนที่ค่อนข้างแตกต่างกันทำให้ภารกิจด้านการส่งเสริมของเทศบาลตำบลแม่ใจมีความซับซ้อนมากขึ้น
- โครงการที่ดำเนินการของบางชุมชนไม่ทราบผลประโยชน์ที่แท้จริงที่จะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการจึงทำให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในโครงการไม่มากนัก
- การติดตามประเมินผลของโครงการขาดการต่อเนื่องส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มมีความเคลื่อนไหวไม่ตรงตามเป้าหมายของโครงการ

2. ข้อเสนอแนะต่อการทำภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ

- ให้การฝึกอบรมด้านการส่งเสริมอาชีพของเกษตรกรในการผลิตพืชผลทางการเกษตรให้ได้รับมาตรฐานตามความต้องการของตลาด เพื่อให้เกิดความมั่นใจในระบบการผลิตของเกษตรกร
- การประชาสัมพันธ์ควรจัดให้มีการเผยแพร่ข่าวสารอย่างทั่วถึง เช่น ให้ข่าวสารผ่านวิทยุชุมชน หอกระจายข่าวระดับหมู่บ้าน และเอกสารแจก เช่น แผนพับใบปลิว เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภารกิจด้านการส่งเสริมของเทศบาลตำบลแม่ใจ

- ควรมีการประชุมกลุ่มย่อยของสมาชิกในระดับหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดความสะดวกในการรับรู้ข้อมูล และการเสนอความคิดเห็น ก่อให้เกิดความสะดวกและง่ายต่อการนัดหมายในการประชุมระดับตำบล ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรกับตัวแทนชุมชนมากยิ่งขึ้น
- ควรบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ให้มีส่วนในการวางแผนให้เกิดการมีส่วนร่วมของเกษตรกร เช่นการดึงหน่วยงานอย่าง มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ศูนย์พืชไร่น้ำแม่โจ้ และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร เนื่องจากมีความน่าเชื่อถือ และอาจสร้างความสนใจได้มากกว่าการจัดทำโดยเทศบาลแต่เพียงฝ่ายเดียว
- การนำความรู้ของชุมชนมาพัฒนาอาชีพก่อให้เกิดรายได้นอกเหนือจากการทำการเกษตรเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจด้านการส่งเสริมอาชีพ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

(SUMMARY, IMPLICATIONS AND RECOMMENDATIONS)

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้ 1) ปัจจัยทางด้านบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่โจ้ 2) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่โจ้ต่อการกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้ และ 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะของชนที่เป็นเกษตรกรที่มีต่อการบริหารงานด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้ ผู้ให้ข้อมูลครั้งนี้คือ ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่โจ้ จำนวน 381 คน ซึ่งได้มาจากกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบความสมบูรณ์ และถอดรหัสวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยใช้สถิติร้อยละ และค่าเฉลี่ย ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

(Summary)

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย มีอายุโดยเฉลี่ย 43 ปี โดยส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาภาคบังคับ รองลงมาคือจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 8,866.79 บาท ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักทางการเกษตรคือทำพืชไร่มากที่สุด รองลงมาคือทำสวนไม้ผล และมีอาชีพรองคือเป็นแรงงานรับจ้างทั่วไป สำหรับจำนวนสมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรพบว่าจำนวนสมาชิกระหว่าง 3-5 คน โดยจำนวนสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานทางการเกษตรมีจำนวน 2 คน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกทางการเกษตรคือกลุ่มปฎิมาที่สุด

ผลการศึกษามีส่วนร่วมต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ

ผู้ให้ข้อมูลในเขตเทศบาลตำบลแม่ใจ มีส่วนร่วมต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตร ในการได้รับทราบข่าวสารของโครงการเกษตรกรได้รับข่าวสารจากโครงการสนับสนุนวัสดุ การเกษตรมากที่สุด รองลงมาคือได้รับข่าวสารจากโครงการจัดหาแม่พันธุ์โค และเกษตรกรยังมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการเกษตร โดยได้เข้าร่วมโครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตรมากที่สุด รองลงมาคือได้เข้าร่วมโครงการจัดหาแม่พันธุ์โค และเกษตรกรมีความต้องการเข้าร่วมในโครงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชสำหรับเกษตรกรที่ยากจนมากที่สุด

สำหรับในภาพรวมพบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางเกือบทั้งหมด เรียงตามลำดับดังนี้ การมีส่วนร่วมในระดับขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา การมีส่วนร่วมในระดับขั้นริเริ่ม การมีส่วนร่วมในระดับขั้นดำเนินการพัฒนา การมีส่วนร่วมในระดับขั้น ประเมินผลการพัฒนา การมีส่วนร่วมในระดับขั้นประเมินสถานการณ์โครงการ ยกเว้นการมีส่วนร่วมในระดับขั้นการวางแผน ที่เกษตรกรมีส่วนร่วมระดับน้อย โดยในแต่ละขั้นมีรายละเอียดดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.07) โดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับมากในประเด็น การได้พูดคุยเรื่องความต้องการภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรภายในชุมชนของตนเอง นอกจากนั้นผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจในระดับปานกลางในประเด็น 1) ค้นหาความจำเป็นในการเข้าร่วมภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร 2) การได้เสนอปัญหา หรือข้อเสนอแนะด้วยวาจาเกี่ยวกับปัญหาภารกิจด้านส่งเสริมเกษตร 3) เขียนเสนอปัญหาหรือข้อเสนอแนะภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร 4) เสนอแนวทางการแก้ไขภารกิจด้านส่งเสริมเกษตรในหมู่บ้าน ชุมชน 5) ริเริ่มวางแผนโครงการภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตร 6) แสดงความคิดเห็นในการกำหนดนโยบาย เพื่อนำไปพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชนของตนเอง 7) พิจารณาแนวทางและความเป็นไปได้ในโครงการด้านการเกษตรของชุมชน และ 8) จัดเรียงลำดับความสำคัญก่อนหลังของโครงการ

ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมขั้นวางแผนโดยรวมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.56) โดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับน้อยในประเด็น 1) จัดทำข้อมูลเกี่ยวกับภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร 2) การจัดขั้นตอนการวางแผนตามลำดับก่อนหลัง 3) จัดทำแผน/โครงการภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร 4) กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร และ 5) จัดเรียงลำดับความสำคัญก่อนหลังของโครงการ

ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมขั้นดำเนินการพัฒนาโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.03) โดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับปานกลางในประเด็น 1) ทำภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร 2) ประชาสัมพันธ์ภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตร 3) ประสานงานในภารกิจด้านส่งเสริมการ

4) ขอความช่วยเหลือจากภายนอก 5) สนับสนุนภารกิจด้านส่งเสริมการและ 6) บริหารภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมขึ้นดำเนินการพัฒนาโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.66) โดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับปานกลางในประเด็น 1) ประเมินการปฏิบัติการกิจฯ และ 2) การประเมินโครงการ

ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมขึ้นดำเนินการพัฒนาโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.25) โดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับปานกลางในประเด็น 1) ด้านวัตถุ และ 2) ด้านการพัฒนาจิตใจ

ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมขึ้นริเริ่มโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.79) โดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับปานกลางในประเด็น 1) เก็บรวบรวมข้อมูลภารกิจด้านส่งเสริมเกษตร 2) สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร 3) ค้นหาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร 4) รายงานประเมินผลการกิจด้านส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร 5) รายงานติดตามภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร 6) การประเมินความสำเร็จของภารกิจด้านส่งเสริมเกษตร และ 7) การประเมินความก้าวหน้าของภารกิจด้านส่งเสริมเกษตรความก้าวหน้าเป็นระยะๆ

ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อภารกิจด้านการส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ

เกษตรกรมีปัญหามีส่วนร่วมภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจดังนี้ เกษตรกรไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ทุกครั้งเนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องเวลาที่ต้องประกอบอาชีพ เกษตรกรไม่ทราบข่าวสารของโครงการ เนื่องจากไม่มีโอกาสได้ติดต่อกับทางเทศบาลมากนักไม่ทราบผลประโยชน์ที่แท้จริงที่จะได้รับการเข้าร่วมโครงการ

เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา ดังนี้ ควรจัดให้มีการเผยแพร่ข่าวสารอย่างทั่วถึง เช่น กระจายข่าวตามวิทยุชุมชน หอกระจายข่าวระดับหมู่บ้าน และเอกสารแจก ควรมีการประชุมกลุ่มย่อยของสมาชิกในระดับหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดความสะดวกในการรับรู้ข้อมูล และการเสนอความคิดเห็น เพราะสะดวกและง่ายต่อการนัดหมายกว่าการประชุมในระดับตำบล เนื่องจากสมาชิกจะมีจำนวนน้อยกว่า ควรบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ให้มีส่วนในการวางแผนให้เกิดการมีส่วนร่วมของเกษตรกร เช่น การตั้งหน่วยงานอย่าง มหาวิทยาลัยแม่ใจ ศูนย์พืชไร่แม่ใจ และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร เนื่องจากมีความน่าเชื่อถือ และอาจสร้างความสนใจได้มากกว่าการจัดทำโดยเทศบาลแต่เพียงฝ่ายเดียว

อภิปรายผลการวิจัย

(Implications)

จากแนวคิดการมีส่วนร่วมของ เสน่ห์ จามริก (2540: 20) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วม ต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง และยังหมายถึงการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นของประชาชน โดยมีพลังของประชาชนในการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมจัดทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น และเป็นการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ พบว่า จากผลการวิจัยในภาพรวมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการกิจด้านส่งเสริมเกษตรของเทศบาลตำบลแม่โจ้นั้นยัง ไม่มีความสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวเนื่องจาก เกษตรกรมีส่วนร่วมน้อยในการขึ้นการวางแผนของโครงการซึ่งเป็นขั้นตอนที่ 2 ซึ่ง บัณฑิต อ่อนดำ (2528 อ้างถึงใน ทศพล กฤตยพิสิฐ, 2537: 13) กล่าวว่า เป็นขั้นที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะใช้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเมื่อเกษตรกรมีส่วนร่วมในขั้นที่ 2 น้อยแล้วอาจทำให้เกษตรกรอาจไม่เห็นถึงความสำคัญและความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของกิจกรรมนั้นๆ

จากผลการวิจัยที่พบว่า การมีส่วนร่วมระดับขั้นริเริ่ม พบว่า เกษตรกรได้มีส่วนร่วมการได้พูดคุยเรื่องความต้องการการกิจด้านส่งเสริมและพัฒนาความจำเป็นในการเข้าร่วมการเกษตรภายในชุมชนของตนเอง ถือได้ว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชน ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนร่วมกัน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้เรียนรู้สภาพของชุมชน วิถีชีวิต สังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงาน

ส่วนในระดับขั้นการวางแผน พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดขั้นตอนการวางแผนตามลำดับก่อนหลัง ถือได้ว่าประชาชนมีการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ การกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้ร่วมกัน

สำหรับในระดับขั้นดำเนินการพัฒนา พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมทำภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรถือว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยการสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน รวมทั้งการเข้าร่วมในการบริหารงาน การประสานขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ในระดับชั้นประเมินสถานการณ์โครงการ เกษตรกรมีส่วนร่วมการประเมิน ขั้นตอนการปฏิบัติการกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม ถือได้ว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้ความสามารถในการนำเอาผลจากการกิจมาใช้ให้เกิดผลประโยชน์ได้อย่างเต็มที่เป็นการพัฒนา ศักยภาพของประชาชน /องค์กรชุมชนในการพึ่งตนเองให้สูงขึ้นและควบคุมทางสังคม

ระดับชั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมรับ ผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาทางด้านโครงการการกิจด้านส่งเสริมเกษตรด้านวัตถุ ถือว่ามี ส่วนร่วมในการกำหนดการแจกจ่ายผลประโยชน์จากการกิจทำให้การพัฒนาในชุมชนในพื้นที่เท่า เทียม เสมอภาคกัน

สุดท้ายในระดับชั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลการกิจด้านส่งเสริมเกษตร ถือได้ว่าเกษตรกรได้มีการติดตามประเมินผลการ พัฒนาที่ได้ดำเนินการไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัด อย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที และนำข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการ ดำเนินการต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Oakley and Marsden อ้างใน นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2533: 13) ที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญในทางที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเป็นผลดีว่า ต้องมีลักษณะของธรรมชาติของกระบวนการ และต้องมีการไม่รวมตัวเป็นกลุ่มเป็นก้อนของ ชาวบ้านชนบทผู้ยากจน และมีแนวคิดเรื่องจากล่างขึ้นบน

ข้อเสนอแนะ

(Recommendations)

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการศึกษาดังนี้

1. เทศบาลตำบลแม่โจ้ควรมีกลยุทธ์ในเชิงรุกเพื่อเข้าถึงเกษตรกรให้มากกว่านี้ โดยการเปลี่ยนสถานที่พบปะ ประชุมกับเกษตรกรแทนที่จะเป็นแต่ในสำนักงานเทศบาลตำบลแม่โจ้ ให้เป็นการพบปะกันในหมู่บ้านแทน เพื่อให้อำนวยความสะดวกข้อจำกัดในเรื่องเวลาและการ เดินทางของเกษตรกร อีกทั้งการพบปะดังกล่าวยังจะทำให้รู้ความต้องการและปัญหาของเกษตรกร ในแต่ละหมู่บ้านอย่างแท้จริง

2. เทศบาลตำบลแม่โจ้ควรจัด หน่วยเคลื่อนที่ทางด้านการเกษตรออกพบปะ เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอเพื่อประเมินผลโครงการที่ดำเนินเป็นระยะ โดยในหน่วยเคลื่อนที่นั้นควร จะมีตัวแทนของกลุ่มเกษตรกรในแต่ละ โครงการเป็นคณะกรรมการทำงานด้วยเพื่อให้เกษตรกรมี ส่วนร่วมในการประเมิน

3. เทศบาลตำบลแม่โจ้ควรจัดการประกวดโครงการดีเด่นประจำปี เพื่อให้ เกษตรกรเห็นความสำคัญและมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมโครงการ

4. เทศบาลตำบลแม่โจ้ควรเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่มีชื่อเสียงทางด้านการเกษตร เป็นกรรมการประจำโครงการด้วยเพื่อให้มีความร่วมมือประสานระหว่างหน่วยงานและทำให้ เกษตรกรเห็นความสำคัญของโครงการนั้น ๆ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งต่อไปเพื่อให้มีการส่งเสริมพัฒนาอาชีพทางการเกษตรของ เกษตรกรเทศบาลตำบลแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะมีการเลือก โครงการที่ส่งเสริม อาชีพทางการเกษตร จำนวน 1 โครงการแล้วให้ผู้วิจัยมีส่วนร่วมในโครงการนั้นตั้งแต่ขั้นเริ่มไป จนถึงขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาเพื่อให้ผู้วิจัยนำความรู้และสิ่งที่ได้รับจากผลการวิจัยนี้ ไปประยุกต์ใช้ว่าในขั้นตอนของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของเกษตรกรซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์นั้น ควรจะต้องมีวิธีการปฏิบัติอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะให้เกษตรกรเป็นผู้รับผลประโยชน์จากโครงการนั้น อย่างแท้จริงควรจะต้องมีวิธีการปฏิบัติอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะให้เกษตรกรเป็นผู้รับผลประโยชน์จาก โครงการนั้นอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม
(BIBLIOGRAPHY)

- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2525. การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (อัดสำเนา).
- ดิน ปรัชญพฤทธิ. 2532. “ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมพฤติกรรม ในองค์การ”. น. 642-643. ใน พฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภะ การพิมพ์.
- ทศพล กฤตยพิสิฐ. 2538. การมีส่วนร่วมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เขตหนองจอก ที่มีส่วนต่อโครงการ กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง “บรม” และ “บวร” เพื่อสร้างสรรค์อุดมการณ์ แผ่นดินทองหนองจอก. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.
- เทศบาลตำบลแม่ใจ. 2549. นโยบายเทศบาลตำบลแม่ใจ. เชียงใหม่: เทศบาลตำบลแม่ใจ.
- นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา. 2533. แนวทางในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2535. การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย ศรี นครินทร์วิโรฒ.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. 2542. เอกสารประกอบการศึกษาวิชา สค.651 ทฤษฎีและหลักการพัฒนา ชุมชน. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระฐานี จองเจน. 2544. การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่ใจ.
- มนัส ศุภลักษณ์. 2544. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในกิจกรรมธุรกิจ ท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก, มหาวิทยาลัยแม่ใจ.
- วิจิตร วิมาลัย. 2544. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบลแม่นาเติง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่ใจ.
- สมยศ นาวิการ. 2526. การบริหารและพฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ 1991.

เสนห์ จามริก. 2540. การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

อกิน รพีพัฒน์. 2527. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://atsc.doae.go.th/report%20jangjungwat/mou/guidline.fdf>.

(23 มีนาคม 2550)

อภัย วิภาคะโยธิน. 2543. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน :

กรณีศึกษาบ้านศิลาแลง ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

อัญชนา นิติกุล. 2543. การมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพสตรีของชาวเขาเผ่า

กระเหรี่ยงโดยโครงการพัฒนาป่าไม้ สวนป่าสิริกิต อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่.

เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

อาราภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง. 2524. “การศึกษากระบวนการให้บริการสวัสดิการที่มุ่งสู่การพัฒนาสังคม:

ศึกษาเฉพาะกรณีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดบริการสวัสดิการ ในสถานรับเลี้ยง

เด็กกลางวันที่ยดำเนินการโดยรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร”. น. 46 ใน รายงานการวิจัย.

กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ

คำชี้แจง ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ จะนำไปใช้ประกอบการวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ” ของนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่ใจ ผู้จัดทำขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ

จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อภารกิจด้านการส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาขีดเครื่องหมาย / ลงบนช่องหน้าคำตอบข้อที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ.....ปี

3. ระดับการศึกษา

☐ ไม่จบการศึกษาคณะบังคับ

☐ ประถมศึกษาภาคบังคับ

☐ มัธยมศึกษาตอนต้น

☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช

☐ อนุปริญญา/ปวส

☐ ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

4. รายได้ของครอบครัว.....ต่อเดือน

5. ผลผลิตหลักทางการเกษตรที่ท่านทำ (ตอบเพียง 1 ข้อ)

☐ ไม้ผล ระบุ.....

☐ ไม้ดอก ระบุ.....

☐ ทำนา ระบุ.....

☐ ทำไร่ ระบุ.....

☐ ปศุสัตว์ ระบุ.....

☐ อื่น ๆ ระบุ.....

6. อาชีพเสริม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ เป็นแรงงานรับจ้างทั่วไป

☐ ธุรกิจส่วนตัว,ค้าขาย

☐ แรงงานฝีมือ เช่น หัตถกรรม, จักรสาน

☐ อยู่ในช่วงกำลังศึกษาอาชีพเพิ่มเติม

☐ อื่น ๆ ระบุ.....

7. จำนวนสมาชิกในครอบครัวคน

มีส่วนเป็นแรงงานทางการเกษตรของที่บ้าน.....คน

8. กลุ่มสมาชิกทางการเกษตรที่สังกัด.....

☐ กลุ่มปุ๋ย

☐ กลุ่มผู้ดอกหน้าวัว/ดอกกุหลาบ

☐ กลุ่มพืชผัก

☐ กลุ่มเกษตรอินทรีย์

☐ กลุ่มผู้เลี้ยงโค

☐ อื่น ๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมต่อภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ จังหวัดเชียงใหม่

9. ท่านเคยได้ยินหรือได้รับทราบข่าวสารของโครงการใดต่อไปนี้บ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ โครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตร(ปุ๋ย)
- ☐ โครงการจัดหาแม่พันธุ์โค
- ☐ โครงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชสำหรับเกษตรกรที่ยากจน
- ☐ โครงการอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการผลิตที่ยั่งยืนของเกษตรกร

10. ท่านเคยเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ โครงการใดต่อไปนี้บ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ โครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตร(ปุ๋ย)
- ☐ โครงการจัดหาแม่พันธุ์โค
- ☐ โครงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชสำหรับเกษตรกรที่ยากจน
- ☐ โครงการอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการผลิตที่ยั่งยืนของเกษตรกร
- ☐ ไม่เคยเข้าร่วม

11. ท่านอยากเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ โครงการใดต่อไปนี้บ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ โครงการสนับสนุนวัสดุการเกษตร(ปุ๋ย)
- ☐ โครงการจัดหาแม่พันธุ์โค
- ☐ โครงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชสำหรับเกษตรกรที่ยากจน
- ☐ โครงการอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการผลิตที่ยั่งยืนของเกษตรกร

คำแนะนำ กรุณาแสดงความคิดเห็นของท่านโดยทำเครื่องหมาย (/) ลงในช่องคำตอบด้านขวามือ
เพียงช่องเดียวโดยให้ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่ม	มี 9 ข้อ
การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน	มี 4 ข้อ
การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการพัฒนา	มี 6 ข้อ
การมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์โครงการ	มี 2 ข้อ
การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา	มี 2 ข้อ
การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา	มี 7 ข้อ

ภารกิจด้าน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่ม					
1. ท่านได้พูดคุยเรื่องความต้องการภารกิจด้าน ส่งเสริมและพัฒนาความจำเป็นในการเข้าร่วม การเกษตรภายในชุมชนของตนเอง					
2. ท่านมีส่วนร่วม ค้นหาความจำเป็นในการเข้าร่วม ภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร					
3. ท่านมีส่วนร่วม ริเริ่มวางแผน โครงการภารกิจด้าน ส่งเสริมการเกษตร					
4. ท่านมีส่วนร่วม พิจารณาแนวทางและความเป็นไป ได้ในโครงการด้านการเกษตรของชุมชน					
5. ท่านมีส่วนร่วม จัดเรียงลำดับความสำคัญก่อนหลัง ของโครงการส่งเสริมและพัฒนาทางการเกษตร					
6. ท่านมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นในการกำหนด นโยบายเกี่ยวกับภารกิจด้านส่งเสริมการเกษตรแก่ เทศบาลตำบลแม่โจ้ เพื่อนำไปพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชนของตนเอง					
7. ท่านมีส่วนร่วม เสนอแนวทางการแก้ไขภารกิจ ด้านส่งเสริมเกษตรในหมู่บ้าน ชุมชน ต่อเทศบาล ตำบลแม่โจ้					

ภารกิจด้าน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8. ท่านได้เสนอปัญหา ขอร้องเรียนหรือให้ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาภารกิจด้านส่งเสริม เกษตรด้วยวาจาต่อเทศบาลตำบลแม่ใจ					
9. ท่านได้เสนอปัญหา ขอร้องเรียนหรือให้ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาภารกิจด้านส่งเสริม และพัฒนาการเกษตรเสนอต่อเทศบาลตำบลแม่ใจ โดยวิธีการเขียน					
การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน					
10. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดขั้นตอนการวางแผน ตามลำดับก่อนหลัง					
11. ท่านมีส่วนร่วม กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ภารกิจด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร					
12. ท่านมีส่วนร่วม กำหนดวิธีการและแนวทาง ดำเนินงานโครงการภารกิจด้านส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร					
13. ท่านมีส่วนร่วม จัดทำข้อมูลเกี่ยวกับภารกิจด้าน ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร					
14. ท่านมีส่วนร่วม จัดทำแผน/โครงการภารกิจด้าน ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร					
การมีส่วนร่วมในขั้นตอนดำเนินการพัฒนา					
15. ท่านมีส่วนร่วม ประชาสัมพันธ์ภารกิจด้าน ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรร่วมกับเทศบาล ตำบลแม่ใจ					
16. ท่านมีส่วนร่วมทำภารกิจด้านเกษตรส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร					
17. ท่านมีส่วนร่วม สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ และ แรงงานในโครงการภารกิจด้านส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร					

ภารกิจด้าน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
18. ท่านมีส่วนร่วมบริหารงานในโครงการภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร					
19. ท่านมีส่วนร่วมประสานงานในโครงการภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร					
20. ท่านมีส่วนร่วม ขอความช่วยเหลือในการทำโครงการภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากาเกษตรจากภายนอก					
การมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์โครงการ					
21. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินขั้นตอนการปฏิบัติภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร					
22. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมิน โครงการส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร					
การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา					
23. ท่านมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาทางด้านโครงการภารกิจด้านส่งเสริมเกษตรด้านวัตถุ					
24. ท่านมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาโครงการภารกิจด้านส่งเสริมเกษตรด้านการพัฒนาจิตใจ					
การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา					
25. ท่านมีส่วนร่วมค้นหาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร					
26. ท่านมีส่วนร่วมสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร					
27. ท่านมีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลภารกิจด้านส่งเสริมเกษตร					
28. ท่านมีส่วนร่วมรายงานติดตามภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร					

ภารกิจด้าน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
29. ท่านมีส่วนร่วมรายงานประเมินผลภารกิจด้านส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร					
30. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินความก้าวหน้าของภารกิจด้านส่งเสริมเกษตรความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ					
31. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินความสำเร็จของภารกิจด้านส่งเสริมเกษตร					

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อภารกิจด้านการส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ

ท่านพบกับปัญหาในการทำภารกิจด้านการส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการทำภารกิจด้านการส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลแม่ใจ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่กรุณาเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

ชัชวุฒิ ถวาย

ภาคผนวก ข

ประวัติผู้วิจัย